

Suutlik sektor

Uuringu aruanne

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit

Tallinn 2009

Suutlik sektor

Uuringu aruanne

Suutlik sektor

Uuring on valminud Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toetusel

Koostanud: Anna Laido, Kristiine Meldre (rühmaintervjuude kokkuvõtte), Jon Ender (rahastamine ja majanduskeskkonna muutuste mõju organisatsioonidele)

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Tallinn 2009

SISUKORD

Uuringu eesmärgid, valim ning uuringumetoodika.....	5
Organisatsioonide profiil ja üldine taust	6
Organisatsioonide vanus, suurus, katusorganisatsioonidesse kuulumine ja tegevusulatus.....	6
Joonis 1. Organisatsioonide kuulumine katusorganisatsioonidesse ja koostöövõrgustikesse	7
Joonis 2. Organisatsioonide tegevusulatus	7
Organisatsioonide tööjõud ja tegevuskavade olemasolu	8
Organisatsioonide tegevused	9
Tabel 1. Organisatsioonide eelmisel aastal teostatud tegevused.....	9
Tabel 2. Organisatsioonide tegevused ja kontaktid sihtrühmadega	10
Organisatsioonide tegevuste mõju oma tegevusvaldkonna poliitikakujundamisele ja otsusetegemise protsessile	10
Joonis 3. Organisatsioonide tegevuste mõju riikliku ja kohaliku tasandi poliitikakujundamise ja otsusetegemise protsessile.	11
Tabel 3. Organisatsioonide rahulolu sellega, mil määral nad saavad mõjutada oma tegevusvaldkonna poliitikakujundamist ja otsusetegemise protsessi.	12
Organisatsioonide osalemine õigusloomeprotsessides	12
Joonis 4. Organisatsioonide rahulolu eelnõu koostamises või õigusloomeprotsessis osalemisega.	13
Organisatsioonide rahulolu katusorganisatsioonide ja koostöövõrgustike tegevusega.....	14
Joonis 5. Organisatsioonide rahulolu katusorganisatsioonide ja koostöövõrgustike tegevusega nende huvide eest seismisel.....	14
Muutused organisatsioonide tegevuses viimasel aastal	14
Tabel 4. Muutused organisatsioonide tegevustes viimase aasta jooksul.	15
Organisatsioonide rahastamine	16
Tabel 5. Organisatsioonide rahastamise allikad ja nende muutused viimase aasta jooksul.....	16
Tabel 6. Organisatsioonide üldkulude katmise allikad.	17
Majanduskeskkonna muutuste mõju organisatsioonidele	17
Tabel 7. Majanduslanguse mõju organisatsioonide tegevustele.	18

Tabel 8. Majanduslanguse mõju organisatsioonide tegevustele ja eesmärkidele (% ühendustest)	18
Tabel 9. Majanduslanguse mõjul lisandunud tegevused organisatsioonides.	19
Tabel 10. Materiaalsed vahendid, millest organisatsioonid puudust tunnevad.	19
Rühmaintervjuude kokkuvõte	20
Organisatsioonide tegevuste sisu.....	20
Suhted avaliku võimuga	20
Organisatsioonidevaheline koostöö.....	21
Poliitika mõjutamine kohalikul ja riigi tasandil.....	22
Eelarve kujunemine ja rahastamine	23
Majanduskeskkonna muutuste mõju organisatsioonile ja lahendused.....	24
Rühmaintervjuudel osalejate soovitusel partneritele.....	24
KOKKUVÕTE.....	26
LISA 1. MITTETULUNDUSÜHINGUTE JA SIHTASUTUSTE ANKEETKÜSITLUS.....	32
LISA 2. VEEBIKÜSITLUSES OSALENUD ORGANISATSIOONIDE NIMEKIRI	42
LISA 3. RÜHMAINTERVJUUDE KÜSIMUSED	45
LISA 4. RÜHMAINTERVJUUDES OSALENUD ORGANISATSIOONIDE NIMEKIRI.....	48

Uuringu eesmärgid, valim ning uuringumetoodika

Soovisime uuringuga koguda infot Eesti kodanikuühenduste hetkeolukorrast, ühenduste töös ettetulevatest probleemidest, nende lahendusvõimalustest ning headest praktikatest. Uuring planeeritakse läbi viia etapiviisiliselt ja käesoleva projekti ajapiiresse jäi seejuures ainult ühe küsitluse läbiviimine.

Sel aastal soovisime eelkõige uurida ühenduste kaasamise ja kaasärääkimise praktikaid ning analüüsida majandussituatsioonist põhjustatud muutusi ühenduste tegevuses. Tulemusi kasutame muuhulgas sisendina Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu (EMSL) tegevustes kodanikuühenduste tegevuskeskkonna kujundamisel.

Koostasime valimi kolme tunnuse põhjal - ühenduste tegutsemisvorm (kas mittetulundusühing või sihtasutus), piirkondlik jaotus ja asutamisaasta. Ühtlasi jälgisime, et valimis oleks ühendusi võimalikult erinevatest tegevusvaldkondadest.

Kuna hetkel ei ole Eestis toimivat mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit, siis oli juhuvalimi koostamine keeruline. Võtsime valimi koostamisel aluseks olemasolevate registriandmete proportsioonid ühenduste tegutsemisvormi, piirkondlik jaotuse ja asutamisaasta järgi ning ühtlasi jälgisime, et valimis oleks ühendusi võimalikult erinevatest tegevusvaldkondadest. Registrijärgne ühenduste tegevusalade jaotus ei võimalda koostada esinduslikku valimit, sest on koostatud eelkõige SKP arvestuse põhimõtteid silmas pidades. Samuti tegutsevad paljud ühendused aktiivselt mitmes valdkonnas ning detailne eristus kujuneks liialt subjektiivseks. Uuringu brutovalimi suuruseks kujunes 182 ühendust ning netovalim ehk vastanud mittetulundusühingute ja sihtasutuste arv oli 101.

Andmekogumismeetodina kasutati veebipõhist isetäidetavat ankeedivormi ning fookusgruppiintervjuusid. Üldjuhul olid vastajateks mittetulundusühingu või sihtasutuse juhtkonda kuuluvad inimesed (kas juhatuse esimees, juhatuse liige või tegevjuht).

Organisatsioonide profiil ja üldine taust

Organisatsioonide vanus, suurus, katusorganisatsioonidesse kuulumine ja tegevusulatus

87% vastanud organisatsioonidest olid mittetulundusühingud ja 13% sihtasutused (vt Lisa 1). Aastatel 1911-1990 loodud organisatsioone oli vastanutest 13%, aastatel 1991-2000 loodud organisatsioone 39% ja aastatel 2001-2008 loodud organisatsioone 48% vastanutest. Vastanute hulgas oli igal aastal loodud ühendusi alates 1990 aastast.

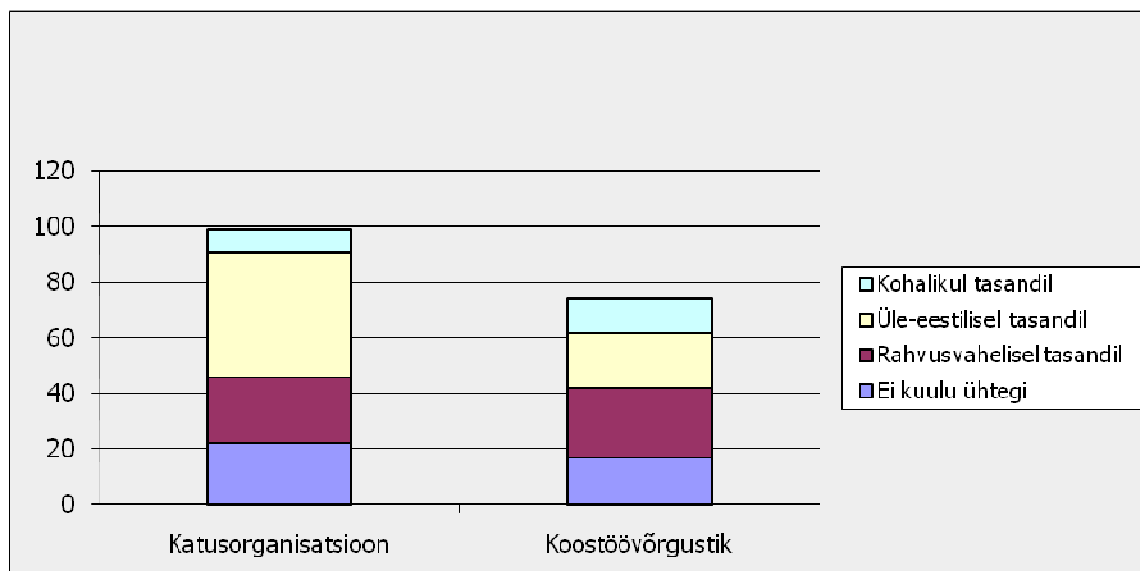
Vastanute eraisikutest liikmete arv varieerus 2 ja 2800 vahel. Pooltel vastanutel oli alla 35 liikme, veerandil üle 100 liikme. Lisaks olid 37% vastanutest katusorganisatsioonid, st nende liikmeteks on teised organisatsioonid.

Katusorganisatsioonide liikmete arv varieerus 11 ja 9000 vahel, pooltel neist on kuni 83 liiget. Katusorganisatsioonidesse kuulujaid oli küsitletute seas rohkem kui koostöövõrgustikesse kuulujaid. Katusorganisatsioonidesse mittekuulujaid oli 37%, koostöövõrgustikesse mittekuulujaid 59% vastajatest. Sealjuures ei kuulunud ühtegi katusorganisatsiooni ega koostöövõrgustikku 23% vastanutest. Pigem on sihtasutustel kalduvus mitte kuuluda katusorganisatsioonidesse ega koostöövõrgustikesse, vastanud MTÜde seas on neid 19%, sihtasutuste seas 46%.

Katusorganisatsiooni või koostöövõrgustikku kuulumine ei avaldanud seejuures olulist mõju sellele, mil määral organisatsiooni tegevus avaldab mõju riikliku taseme poliitikakujundamisele ja otsusetegemise protsessile. Samas hindasid katusorganisatsioonidesse ja koostöövõrgustikesse kuuluvad organisatsioonid oma tegevuse mõju kohaliku tasandi poliitikakujundamisele ja otsusetegemise protsessile märgatavalt kõrgemaks kui katusorganisatsioonidesse ja koostöövõrgustikesse mittekuuluvad organisatsioonid. Seejuures olid katusorganisatsioonidesse ja koostöövõrgustikesse kuuluvad organisatsioonid ka rohkem rahul sellega, mil määral nad saavad mõjutada poliitikakujundamise ja otsusetegemise protsessi nii riiklikul kui kohalikul tasandil.

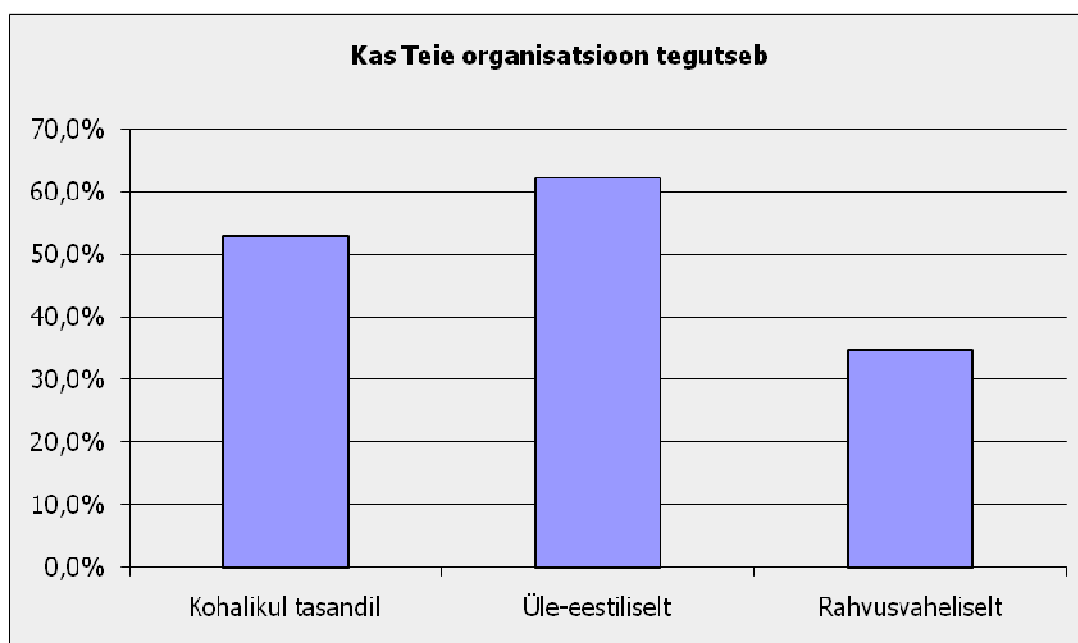
Katusorganisatsiooni või koostöövõrgustikku kuulumine ei mõjutanud aga oluliselt seda, kas organisatsioon osales eelmisel aastal eelnõude koostamisel või muudes õigusloome protsessides.

Joonis 1. Organisatsioonide kuulumine katusorganisatsioonidesse ja koostöövõrgustikesse

Veidi rohkem kui pooled vastanud organisatsioonid tegutsevad kas ainult kohalikul (29%) või ainult riiklikul (27%) tasandil, teine pool tegutseb mitmel tasandil, sealjuures rahvusvahelisel tasandil tegutseb 35% vastanud organisatsioonidest. Valdav enamus (86%) vastanud organisatsioonidest on loodud kodanikualgatuse korras.

Joonis 2. Organisatsioonide tegevusulatus

Organisatsioonide tööjõud ja tegevuskavade olemasolu

Peaaegu 40% organisatsioonidest on olemas strateegiline arengukava lähemateks aastateks, üle pooltel pole see kirja pandud, kuid nad teavad oma plaane ning veidi alla kümnendikul strateegiline arengukava puudub. Enamusel organisatsioonidest (74%) on olemas käesoleva aasta tegevuskava, veerandil ei ole see kirja pandud, kuid nad teavad oma plaane ja ühel vastanul puudus käesoleva aasta tegevuskava. Samas ei ole strateegilise arengukava ja tegevuskava puudumine takistuseks organisatsiooni osalemisel eelnõu koostamisel ja muudes õigusloome protsessides. Seisuga 1 juuni 2009 töötas täistööajaga palgalisi töötajaid 70% vastanud organisatsioonides. 1-2 täistööajaga palgalist töötajat töötas 30% organisatsioonides, 3-5 täistööajaga palgalist töötajat töötas 30% organisatsioonides ja 6 või rohkem täistööajaga palgalist töötajat oli 23% organisatsioonides. Suurim täistööajaga palgaliste töötajate arv vastanud organisatsioonide seas oli 55.

Organisatsioonide tegevused

Enamus vastanud organisatsioonidest pidas oma põhitegevuseks eelmisel aastal sihtrühma ja liikmete abistamist, sealhulgas ka abistamist ja nõustamist igapäevastes tegevustes nagu koolitused, ürituste korraldamine, informeerimine jne. Samuti peeti oluliseks eestkostet ja huvikaitset ning kodanikualgatuse arendamist. Olulisima põhitegevusena nimetati ka avalike teenuste osutamist, valdkondliku poliitika arendamist ja finantsvahendite jagamist. (vt tabel 1).

Tabel 1. Organisatsioonide eelmisel aastal teostatud tegevused

Millist allpoololevas loetelus toodud tegevust või tegevusi Teie organisatsioon 2008 aastal teostas?		
	Vastuste %	Vastuste koguarv
sihtrühma ja liikmete abistamine ja nõustamine	89,8%	88
sihtrühma ja liikmete huvide ja väärtuste eest seismine poliitikakujundamisel (eestkoste, huvikaitse)	51,0%	50
valdkondliku poliitika arendamine	34,7%	34
avalike teenuste osutamine	28,6%	28
kodanikualgatuse arendamine	63,3%	62
finantsvahendite jagamine	21,4%	21

Peaagu kõik organisatsioonid tegid eelmisel aastal koostööd teiste ühendustega ning enamus organisatsioone omas eelmisel aastal kontakte kohaliku või riigivõimuga. Aktiivselt suheldi ka rahvusvahelisel tasandil, samuti meedia ja ettevõtetega. Veidi vähem aktiivsed olid ühendused poliitikute ja erakondadega ning ülikoolide ja uurimisinstituutidega suhtlemisel. Suhteliselt vähem võeti osa ka üleriigiliste katusorganisatsioonide üritustest ning korraldati petitsioone, kampaaniaid, demonstratsioone või teisi avalikke üritusi (vt tabel 2).

Need organisatsioonid, kes omasid eelmisel aastal kontakte riigivõimuga, hindasid ka oma organisatsiooni tegevuse mõju riiklikule poliitikakujundamisele ja otsustegemise protsessile suuremaks kui need organisatsioonid, kellel eelmisel aastal riigivõimuga kontakte polnud. Sama kehtis kontaktide puhul valla-või linnavalitsuse ametnikega ehk need organisatsioonid, kellel olid kontaktid kohaliku võimuga, hindasid oma tegevuse mõju kohaliku tasandi otsustegemise protsessile suuremaks kui need, kellel kontakte kohaliku võimuga polnud, kuigi see eristumine ei olnud nii suur kui riikliku tasandi puhul.

Tabel 2. Organisatsioonide tegevused ja kontaktid sihtrühmadega

Kas teie organisatsioon teostas aastal 2008 järgmisiid tegevusi ja omas kontakte allpoolnimetatud sihtrühmadega (sh mitteametlikud kontaktid)?	Jah	Ei	Vastuste koguarv
Üleriigilise katusorganisatsiooni korraldatud üritusest osavõtmine	59	22	81
Petitsioonide, kampaaniate, demonstratsioonide, messide, seminaride või teiste avalike ürituste korraldamine	52	27	79
Koostöö teiste ühendustega	92	2	94
Kontaktid valla- või linnavalitsuse ametnikega	82	10	92
Kontaktid riigiasutustega (ministeeriumid, ametid, maavalitsused jms)	71	10	81
Kontaktid poliitikute või poliitiliste parteidega kohalikul või üleriigilisel tasandil	45	31	76
Kontaktid meediaga	77	9	86
Kontaktid ülikoolide või uurimisinstituutidega	53	23	76
Kontaktid eraettevõtetega	74	13	87
Kontaktid professionaalidega teistes valdkondades kui eespool nimetatud (nt juristid, arstid vms)	54	18	72
Rahvusvahelised kontaktid	78	5	83

Need organisatsioonid, kes teiste ühendustega koostööd ei teinud, ei osalenud ka eelnõu koostamises ja muudes õigusloomeprotsessides. Eelmisel aastal üleriigilise katusorganisatsiooni tegevustest osavõtnud organisatsioonid hindasid oma tegevuse mõju nii riikliku kui kohaliku tasandi poliitikakujundamisele ja otsusetegemise protsessile kõrgemaks. Samas ei mõjutanud katusorganisatsiooni korraldatud üritusest osavõtt osalemist organisatsioonide rahulolu sellega, mil määral ta mõjutab otsusetegemise ja poliitikakujundamise protsessi.

Organisatsioonide tegevuste mõju oma tegevusvaldkonna poliitikakujundamisele ja otsusetegemise protsessile

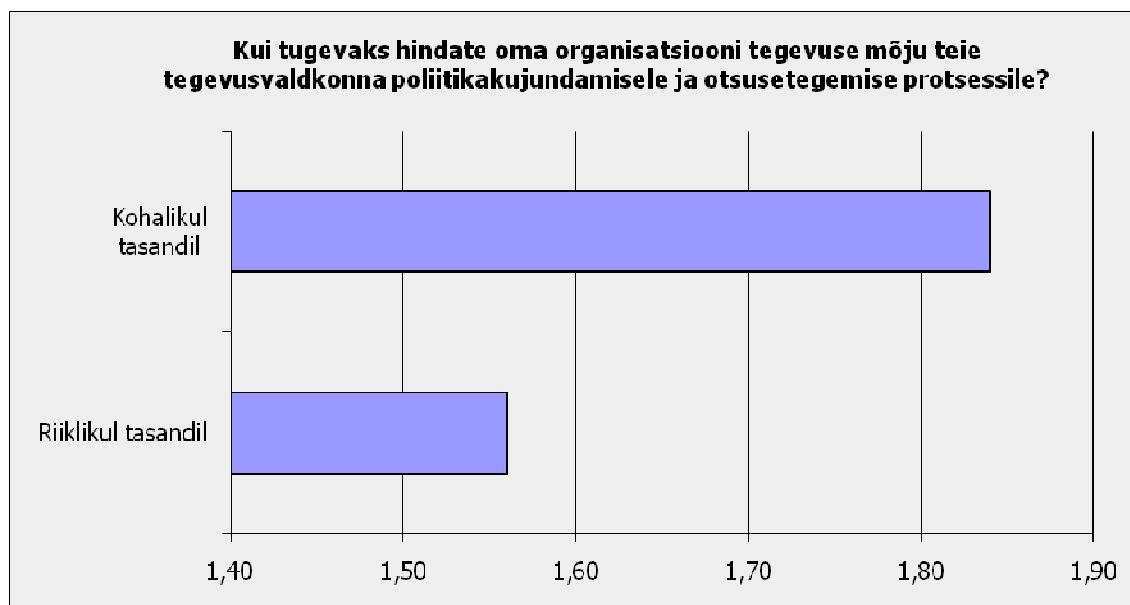
Pooled organisatsioonid arvasid (vt joonis 3), et nende tegevus pigem avaldab mõju nende tegevusvaldkonna poliitikakujundamisele ja otsusetegemise protsessile. Natuke üle kolmandiku arvas, et nende tegevus pigem ei avalda mõju riiklikul tasandil ja veerand vastanutest, et pigem ei avalda mõju kohalikul tasandil. Viiendik ühendustest arvas, et nende tegevus avaldab tugevat mõju kohalikul tasandil ja alla kümnendiku, et nende tegevus avaldab tugevat mõju riiklikul tasandil.

Mõju mitte avaldamise põhjustena nimetati vähest suutlikkust ja ressursipuudust, aga ka seda, et pole olnud vajadust mõju avaldada.

Mõju avaldavad riiklikul tasandil eelkõige need organisatsioonid, millel on kontaktid riigiasutustega, poliitikute, meedia ning teiste professionaalidega ja kes osalevad õigusloomes. Sealjuures kõige suuremat mõju omavad riiklikul tasandil need organisatsioonid, kellel on kontaktid riigiasutustega. Neid organisatsioone rahastatakse

riiklikest fondidest ja riigieelarvest ning ettevõtete annetustest, kuid mitte eraisikute annetustest. Kohalikul tasandil omavad mõju eelkõige need organisatsioonid, kellel on kontaktid valla- või linnavalitsusega ja kes üldjuhul ei tee koostööd ülikoolide, uurimisinstituutidega ja teiste ühendustega. Need ühendused kuuluvad valdavalt ka mingisse katusorganisatsiooni või koostöövõrgustikku ja neid rahastatakse KOV eelarvest, riiklike fondide ja välisriikide valitsuste poolt. Siinjuures ei mängi rolli ei ühenduse liikmete ega töötajate arv.

Joonis 3. Organisatsioonide tegevuste mõju riikliku ja kohaliku tasandi poliitikakujundamise ja otsusetegemise protsessile.

Mõju hinnati järgneval skaalal: 0 - ei avalda üldse mõju, 1 - pigem ei avalda mõju, 2 -pigem avaldab mõju ja 3 -avaldab tugevat mõju.

Kui vaadelda organisatsioonide rahulolu sellega, mil määral nad saavad mõjutada oma tegevusvaldkonna poliitikakujundamist ja otsusetegemise protsessi, siis selgub, et pea neljandik organisatsioonidest on 72% organisatsioonidest on rahul või pigem rahul sellega, kuidas nad saavad mõjutada poliitikakujundamist ja otsusetegemise protsessi kohalikul tasandil. 56 % organisatsioonidest on rahul või pigem rahul sellega, kuidas nad saavad mõjutada poliitikakujundamist ja otsusetegemise protsessi riiklikul tasandil. Viiesandik organisatsioone ei ole pigem rahul sellega, kuidas nad saavad mõjutada poliitikakujundamist ja otsusetegemise protsessi riiklikul tasandil (vt tabel 4).

Mitterahulolemise põhjustena nimetati nii otsusetegijate soovimatust ühendusi kuulata kui infoliikumise ebapiisavust ja organisatsioonide enda vähest suutlikkust otsusetegemise protsessides osaleda. Leiti, et „ei ole hästi teada, kes, millal ja milliseid otsuseid on tegemas. See info oleks ligipääsetav, kui ise oluliselt proaktiivsem olla“ ning et

„avalikul võimul puudub huvi, valmisolek ja vajadus koostöök ja dialoogiks meiega.“ Sealjuures ei mõjuta õigusloomeprotsessides osalemine oluliselt organisatsioonide rahulolu sellega, mil määral nad saavad mõjutada oma tegevusvaldkonna poliitikakujundamist ja otsusetegemise protsessi.

Tabel 3. Organisatsioonide rahulolu sellega, mil määral nad saavad mõjutada oma tegevusvaldkonna poliitikakujundamist ja otsusetegemise protsessi.

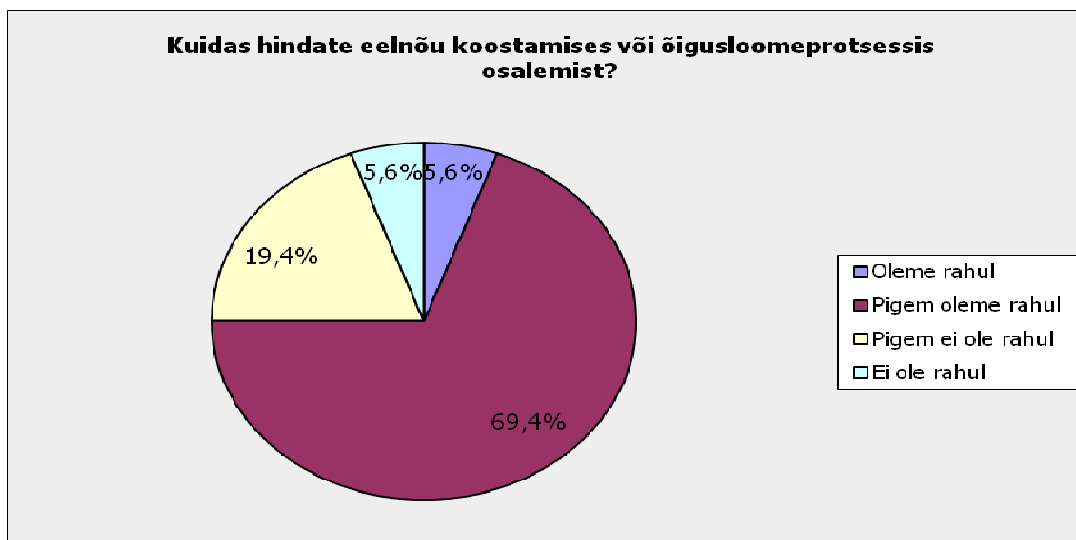
	Ei ole üldse rahul	Pigem ei ole rahul	Pigem oleme rahul	Oleme rahul	Ei pea mõjutamist vajalikuks	Vastuste koguarv
Riiklikul tasandil	5,6 %	22,2%	36,7%	18,9%	16,7%	90
Kohalikul tasandil	4,5%	9,0%	47,2%	24,7%	14,6%	89

Organisatsioonide osalemine õigusloomeprotsessides

Eelnõu koostamises või õigusloomeprotsessis (arvamuse andmine, avalik seisukohavõtt, toetus- või protestiürituse korraldamine) on eelmisel aastal osalenud 40 % vastanud organisatsioonidest, ülejäänutel see kogemus puudub. Neil, kes eelmisel aastal õigusloomeprotsessis osalesid, paluti ka seda kogemust hinnata nii rahulolu seisukohalt (vt joonis 4) kui ka tuua näiteid õigusloomeprotsesside kohta, milles osaleti.

Mõned õigusloomes osalenud ühendused tõid välja, et poliitikakujundamise protsessis osalemine oli kasulik ja nad tundisid, et said oma kogemustega abiks olla. Samas, kui eelnõu oli juba väljatöötatud, siis enam tagasisidet ei saadud, seda just eelnõu rakendamise osas ning seetõttu jäi protsess organisatsioonide jaoks mõnevõrra poolikuks.

Joonis 4. Organisatsioonide rahulolu eelnõu koostamises või õigusloomeprotsessis osalemisega.

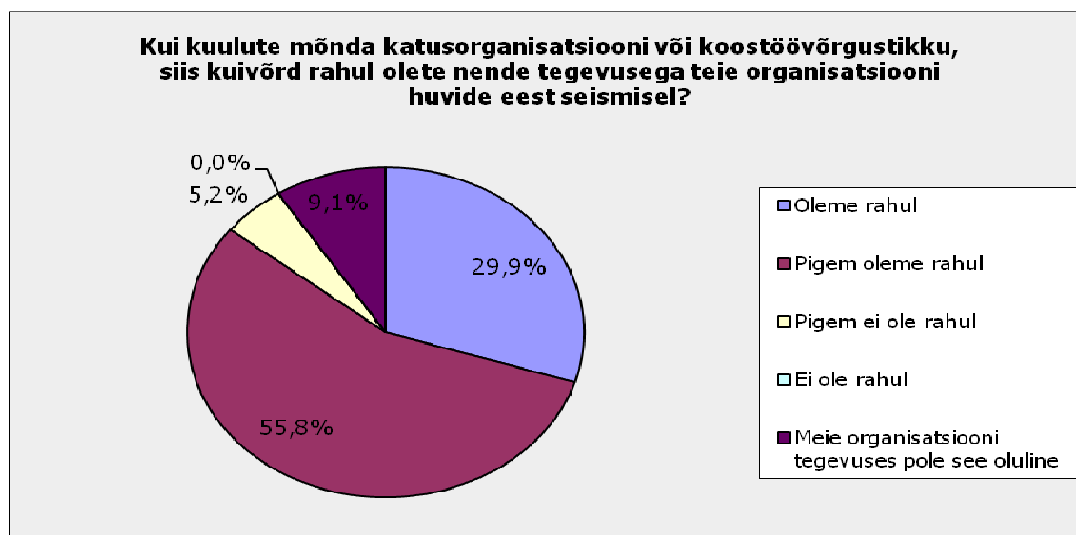
Osaleti nii seaduseelnõude, arengukavade kui valdkondlike määruste ja statuutide koostamisel. Täpsemaid hinnanguid õigusloome protsessides osalemisele loe rühmaintervjuude kokkuvõtte osast.

Organisatsioonide rahulolu katusorganisatsioonide ja koostöövõrgustike tegevusega

Enamus vastanud organisatsioonidest (85%) oli katusorganisatsioonide ja koostöövõrgustike tegevusega pigem rahul või rahul. Kümnendik vastanutest märkis, et see pole nende tegevuses oluline (vt joonis 5).

Need organisatsioonid, kes olid katusorganisatsioonide või koostöövõrgustike tegevusega rahul, olid rohkem rahul ka sellega, kuidas nad saavad mõjutada poliitikakujundamise ja otsusetegemise protsessi, seda eriti kohalikul tasandil. Üle poolte nendest organisatsioonidest, kes olid rahul või pigem rahul katusorganisatsioonide või koostöövõrgustike tegevusega, ei osalenud ise õigusloome protsessides või eelnõude koostamisel.

Joonis 5. Organisatsioonide rahulolu katusorganisatsioonide ja koostöövõrgustike tegevusega nende huvide eest seismisel.

Muutused organisatsioonide tegevuses viimasel aastal

Võrreldes juuniga 2008 on kõige enam kasvanud organisatsioonide töökoormus (63% organisatsioonidest) ja administratiivsetele tegevustele kuluva aja maht (55% organisatsioonidest). Üle kolmandiku vastanud organisatsioonidest (37%) on hakanud enam kasutama oma töös vabatahtlikke. Üle pooltel vastanud organisatsioonidest on kahanenud aastaeelarve ja peaaegu pooltel on vähenenud rahastajate ja toetajate arv (vt tabel 4).

Tabel 4. Muutused organisatsioonide tegevustes viimase aasta jooksul.

	Kasvanud (%)	Jäänud samaks (%)	Kahanenud (%)	Vastuste koguarv
Organisatsiooni liikmeskond (ainult MTÜde puhul)	44,7	49,4	5,9	85
Põhikohaga töötajate arv	9,5	71,2	19,2	74
Vabatahtlike arv	37,1	58,6	4,3	70
Organisatsiooni aastaelarve	22,0	25,3	52,7	91
Töökoormus	63,0	32,6	4,3	92
Administratiivsetele tegevustele kuluva aja maht	55,2	40,2	4,6	87
Koostöövõrgustikus osalemisele kuluva töö maht	32,5	61,3	6,3	80
Rahastajate ja toetajate arv	13,0	40,2	46,7	92

Muude olulistena teguritena muutuste põhjustamises nimetati näiteks, et tegevuste mitmekesisus on suurenenud, omafinantseerimisvahendid on vähenenud ning rahastajate käitumine on muutunud.

Üle pooltes organisatsioonides on suurenenud töökoormus ja administratiivsetele tegevustele kuluva aja maht ning samas on enamuses organisatsioonides põhikohaga töötajate arv samaks jäänud ja eelarve kahanenud. Sellises olukorras võib rääkida võimalikust tööjõuprobleemist ehk ühenduste suutlikkuse võimalikust vähenemisest oma eesmärgi täita ja igapäevategevusi teostada endises mahus ja efektiivsusega.

Organisatsioonide rahastamine

Tabel 5. Organisatsioonide rahastamise allikad ja nende muutused viimase aasta jooksul.

Rahastamise allikad	arv	kasvanud	jäänud samaks	kahanenud
Liikmemaksud, sisseastumismaksud	74	17	47	10
Toetused kohalikult omavalitsuselt	50	3	17	30
Annetused Eestis elavatelt eraisikutelt	41	7	16	18
Toetused riigieelarvest (näiteks tegevustoetused, sihtotstarbelised eraldised)	41	6	9	26
Tulud majandustegevusest ja varalt, sh ruumide rendile andmisest	40	6	18	16
Annetused, sponsorlus Eesti ettevõtetelt	36	5	10	21
Toetused riiklikest fondidest ja organisatsioonidest (näiteks KÜSK)	33	6	8	19
Toetused EL programmidest	28	8	12	8
Tulud loteriidest, heategevusüritustest või korjandustest	26	2	11	13
Toetused kohalikest fondidest (näiteks Tartu Kultuurkapital)	24	2	11	11
Toetused välisriikide valitsustelt (näiteks Norra Vabaühenduste Fond)	16	6	6	4
Organisatsioonid	arv	68	165	176
	%	17	40	43

Rohkem kui pooled kodanikeühendused kasutavad rahastamise allikatena liikmemakse ja toetusi kohalikelt omavalitsustelt, teisi allikaid kasutavad alla pooled ühendused. Seega rohkem kui pooled ühendused sõltuvad oma liikmete ja KOVide rahastamise võimalustest, kuid kummaski allikast on keeruline organisatsiooni jätkusuutlikkust tagada. Piiratud on nii eraisikust liikmete maksevõime kui ka organisatsiooniliste liikmete arv ning arvestatavad võimalused ühenduste toetamiseks on peamiselt vaid üle 10 000 elanikuga KOVidel, mida on Eestis 18. Avalike teenuste lepingulise delegerimise analüüs näitas, et alla 10 000 elanikuga KOVidel on raskusi avalike teenuste finantseerimisega ja peamiste ajendite seas kodanikeühendustega koostöök on nende võime taotleda finantseerimist fondidest, kuhu KOVid ligi ei pääse.¹ Pisut suuremate võimalustega on riigieelarveline rahastamine, mida kasutab pisut rohkem kui kolmandik ühendustest Sama suur osa ühendusi kasutab rahalise

¹ PRAXIS 2009, Kohaliku omavalitsuse üksuste avalike teenuste lepinguline delegerimine

stabiilsuse hoidmiseks majandustegevust (nt ruumide rendile andmine) Kõige suuremat rahastamisvõimalust pakkuvat EL struktuurifondide võimalusi kasutab vaid 28% ühendustest. 65% ühendustest kasutab kuni 4 rahastamise allikat ja kuni kahte finantseerimisallikat kasutab 22% ühendustest. See viitab, et kodanikeühendused püüavad stabiilsuse saavutamiseks leida erinevaid finantseerimisvõimalusi.

Tabel 6. Organisatsioonide üldkulude katmise allikad.

Üldkulude katmise allikad	arv	%
tegevustoetus	35	29.2
liikmemaksud	30	25.0
projektid	20	16.7
majandustegevus	15	12.5
annetused	12	10.0
vabatahtlik tegevus	4	3.3
sponsorlus	2	1.7
laen	1	0.8
teenuste osutamine	1	0.8
KOKKU	120	100.0

Kodanikeühenduste seas kõige levinumad üldkulude katmise allikad on tegevustoetused ja liikmemaksud. Mõnevõrra vähemlevinud on üldkulude katmine projektidest, majandustegevusest ja annetustest. Teenuste osutamine ei mängi tegevuskulude katmisel rolli, mis kinnitab varasemaid analüüsitulemusi, kus on selgunud, et kohalike avalike teenuste ostmisel ei taha KOVid sellega seonduvaid üldkulusid katta.²

Majanduskeskkonna muutuste mõju organisatsioonidele

Pisut vähem kui kolmandikule ühendustest pole majanduslangus mõju avaldanud, samas pisut rohkem kui kolmandik on vähendanud teenuste mahtu, kuuendik jätnud ära investeringuid ja arendustegevusi, kümnendik üritab tegevuste mahtu säilitada vabatahtliku töö ja projektide täiendava kirjutamisega. Mitmed on otsinud alternatiivseid tuluallikaid ka majandustegevuse arendamise kaudu. Kui vaadata tabelis 5 toodud rahastuse muutust allikates lõikes, siis on näha, et rahastusallikate maht on jäänud samaks või kasvanud 57% juhtudest ja vähenenud 43% juhtudest. Organisatsioonide lõikes allikate mahu muutusi uurides selgub, et kahanenud allikaid on kasvanud allikatest rohkem 63% ühendustest, ja kasvavaid on rohkem 16%. Kõikide allikate maht on samaks jäänud 11% ühendustest. Siinkohal ei ole teada kasvamise ja kahanemise mahud, kuid on alust järeldada, et vähemalt poolte kodanikeühenduste eelarved on vähenenud ja kuuendikul kasvanud.

² PRAXIS 2009, Kohaliku omavalitsuse üksuste avalike teenuste lepinguline delegeerimine

Tabel 7. Majanduslanguse mõju organisatsioonide tegevustele.

Majanduslanguse mõju	KÜ	%
teenuste maht väiksem	24	35.8
muutusi pole	20	29.8
vähem investeringuid ja arendustegevust	11	16.4
vabatahtlikku tööd tuleb rohkem teha	4	5.9
osalemine välisvõistlustel	3	4.4
vähem omafinantseeringu võimalusi	2	2.9
vähem heakskiidetud projekte	2	2.9
adminkulusid tuleb vähendada	1	1.4
KOKKU	67	100

Tabel 8. Majanduslanguse mõju organisatsioonide tegevustele ja eesmärkidele (% ühendustest)

	Teenuste mahu vähendamine	muutusi pole	Arendustegevuse vähendamine	Vabatahtliku töö tegemine	Heakskiidetud projektide vähenemine	KOKKU arv
sihtrühma ja liikmete abistamine	34	40	28	36	33	49
kodanikualgatuse arendamine	23	12	32	18	17	29
huvikaitse	20	23	12	18	17	27
avalike teenuste osutamine	11	5	20	0	0	13
valdkondliku poliitika arendamine	11	14	4	9	17	15
finantsvahendite jagamine	2	7	4	18	17	8
KOKKU %	100	100	100	100	100	100
KOKKU arv	56	43	25	11	6	141

Teenuste mahtu on eelkõige vähendatud organisatsioonides, mille eesmärkide seas on sihtrühma ja liikmete abistamine, kodanikualgatuse arendamine ja huvikaitse. Arendustegevust on pidanud vähendama eelkõige organisatsioonid, mille eesmärkide seas on kodanikualgatuse arendamine ja sihtrühma ning liikmete abistamine. Organisatsioonide, mille eesmärkide seas on sihtrühma ja liikmete abistamine on rohkem ka vabatahtliku töö suurendajate seas. Samuti on neid rohkem organisatsioonide seas, kes ütlevad, et praegune majandusolukord pole nende tegevust mõjutanud.

Tabel 9. Majanduslanguse mõjul lisandunud tegevused organisatsioonides.

Juurde tulnud	arv	%
ei ole	34	62.96
esitatud taotluste maht	6	11.11
rohkem rahvusvahelisi projektitaotlusi	4	7.41
majandustegevus	3	5.56
vabatahtlik töö	3	5.56
heategevusmüüke	1	1.85
laiendanud sidemedeid väliseestlaste org	1	1.85
nõustamistööd	1	1.85
sponsorluse taotlemine	1	1.85

Majanduslanguse mõjul lisandunud tegevusi enam kui pooled organisatsioonid välja ei too. Veidi üle kümnendiku organisatsioonidest on esitanud rohkem rahastamistaotlusi, suurenenud on ka rahvusvaheliste projektitaotluste esitamise ja majandustegevuste maht.

Tabel 10. Materiaalsed vahendid, millest organisatsioonid puudust tunnevad.

Organisatsioonid tunnevad puudust	%
ei tunne puudust	61
kontoritehnika	17
kontoriruumid	10
auto	6
suuremat kontoripinda	4
uuem kontoritehnika	4
isikliku auto kasutamise kulud	2
kontoriruumide remont	2
muruniiduk	2

Rohkem, kui pooled kodanikeühendused ei tunne puudust materiaalistest vahenditest, mis on vajalikud organisatsiooni tegevuse jaoks. Kuuendik sooviks soetada kontoritehnikat: nimetati arvutit, printerit, paljundusmasinat, esitlustehnikat ja telefoni. Nendes organisatsioonides enamasti kas kasutati isiklikku kontoritehnikat või püüti ilma hakkama saada. Kümnendik ühendustest tunneb vajadust kontoriruumide järele, sest tegutsetakse peamiselt isiklikes ruumides. 6% ühendustest on maininud, transpordivõimaluse loomiseks on vajalik auto ostmine. Lisaks mainiti et soovitakse suuremat kontoripinda, uuemat kontoritehnikat, kontoriruumide remontida, isikliku auto kasutamise kulusid kompenseerida, muruniidukit, ajamõõtesüsteemi, helitehnikat, mootorpaati, traktorit, muusikariistasid, rahvusvahelise koostöö võimalusi, uuemat mööblit, välitelki, venekeelset infovoldikut ja palgamaksmise vahendeid.

Rühmaintervjuude kokkuvõte

Projekti rühmaintervjuud viidi läbi 3-9. septembril Tallinnas. Kokku osales kolmes rühmaintervjuus 23 erinevate organisatsioonide esindajat, kutsed saadeti 35-le organisatsioonile. Rühmaintervjuudel osalejad valiti põhimõttel, et esindatud oleksid erinevad tegevusvaldkonnad, erineva suuruse ja tegevusulatusega organisatsioonid ning küsimustikule erinevaid vastuseid andnud organisatsioonid (rühmaintervjuude küsimused vt Lisa 3, rühmaintervjuudel osalenud organisatsioonide nimekirja vt Lisa 4).

Organisatsioonide tegevuste sisu

Peamised organisatsioonide eesmärgid on organisatsioonisisese töö väärtustamine, liikmete koolitamine, kontaktide loomine nii Eesti piires kui ka rahvusvaheliselt, mis tähendab ka sihtrühma huvide esindamist neil kahel tasandil. Lisaks peetakse oluliseks koostööd teiste ühendustega ja ka ühiskonnas positiivsete muutuste elluviimist.

Suhted avaliku võimuga

Enamus ühendusi puutub poliitikaga otseselt või kaudselt kokku, seda just seadusandluse ja õigusloome juures, kuigi organisatsioonide põhitegevused ei ole poliitikaga seotud. Tuleb aru saada, nagu üks osaline väidab, „et heategu ei ole seotud poliitikaga.“ Mõned organisatsioonide esindajad väidavad, et ilma poliitikata saab hakkama, sest nende ühenduste töö ei ole sellega igapäevaselt seotud.

Avaliku võimuga suheldes tuntakse, et ühenduste hääl on nõrk, kuid näiteks erialaliidud seda nii teravalt ei tunnetata. Kurdetakse ka avaliku võimu suhtlemislaadi üle, näiteks üks vastaja ütleb: „Meid kutsutakse ministri vastuvõtule ühel teemal ja siis antakse teine teema ette. Me peame ju enne ikkagi läbi rääkima ja otsuse kujundama oma ringi sees. Meid on pandud väga halba olukorda.“ Kõige parem kontakt riigiasutustega saavutatakse siis, kui minnakse *lobby* tegema. Tavaliselt ei tule initsiatiiv võimuorganite poolt, vaid ühendus ise peab juhtima tähelepanu mingile probleemile või olukorrale. „Eesti on väike riik - kõik tunnevad kõiki, siin peadki õigele pedaalile vajutama, et oma tahtmist saada.“

Mõned intervjuus osalenud toovad välja otsekontakti vajalikkuse ehk „peab olema oma mees Havannas“. Ehk eelpoolmainitud näite puhul peab olema Toompeal tuttav poliitik, kes annab infot ja kellelt saab nõu küsida. Arvatakse ka, et see on „hea meetod, kui inimesed ei vahetuks nii kiiresti.“

Üheks puuduseks peetakse avaliku võimu ja ühenduste väljakujunenud koostöövormide puudumist. Konkreetsetest kogemustest rääkides tuuakse välja erinevaid koostöökogemusi. Üks neist on partnerlussuhe: „palju organisatsioone täiendab kohaliku võimu ülesandeid, sest omavalitsused ei jõua kõike ära teha.“ Ent võib olla ka ülema-alluva suhe, kus võim dikteerib ette, mida ja kuidas tegema peab. Siin võib tekkida vastuolu, kas organisatsioon

peab alluma avalikule võimule või seisma sihtrühma huvide eest. Üldpildis paistab, et „armastatakse palju kirju saata (avaliku võimu poolt),“ mis on üsna bürookraatlik ja kohmakas. Meelsamini eelistaks ühendused kohtuda näost näkku, et saada kontakti inimestega, kes peavad ühenduste tegevust tähtsaks.

Teiseks puuduseks peetakse avaliku võimu survet organisatsiooni tegevusele, kui üritatakse ühendusi kiiresti otsustama sundida: „meie (siinkohal mõeldi riiki) teeme selle asja ära, kui te otsustate ära.“ Sageli aga ei saa ainult ühendus otsustada, siin vaja ka riigi tuge. Väidetakse, et mõlemal poolel (nii riigil kui ühendustel) peaks olema roll otsustamises, sest see on ju vastastikune koostöö. Trend, mida esile tuuakse, väljendub avaliku sektori jäikus, sest riik on harjunud ühte kindlat rida jälgima ja väga raske on teda sellelt trajektoorilt ümber suunata.

Kui rääkida kontakti loomisest, siis tavaliselt on olnud initsiaatoriks ühenduste pool, eelkõige seadusandluse muutuste osas või oma ettepanekuid riigile esitades. Mõnikord on riik küsinud soovitusi ühenduselt vastavas valdkonnas. Tavaliselt võetakse ühendusi paremini jutule, kui minnakse tegema konkreetset *lobby*. Paljud organisatsioonid väidavad, eriti just kohaliku omavalitsuse tasandil, et nad täidavad kohaliku võimu ülesandeid, sest avalik võim ei jõua kõike ära teha. Koostöö sõltub ka inimestest - mõned organisatsioonid on loobunud koostöö algatamisest üldse, „ sest ei saa oma tahet, kui kontakt puudub“.

Üldiselt arvatakse, et avaliku võimuga tasub koostööd teha, sest poliitikas osalemine annab tugeva väljundi. Väiksemad ühendused peavad mõtlema, missugust arvamust tasub avaldada (artiklid, kirjad, meediakajastus), sest on oht jääda ilma riigipoolsest toetusest. „Ei tasu oksa saagida, millel ise istud, ajad siis apoliitilist joont, ja hoiad suu kinni, et üldse midagi saada.“

Organisatsioonidevaheline koostöö

Enamus organisatsioone teeb omavahel koostööd. Väga tähtsaks peetakse ka ühisüritusi ja ühiseid kokusaamisi, eriti just kohalikul tasandil.

Koostöös teiste organisatsioonidega lahendatakse ühiseid probleeme ja just see koostegutsemisvaim viib edasi. Kirjutatakse ka ühisprojekte ja leitakse, et on tähtis luua üle Euroopa kontakte, et mõjusfäär oleks suurem, sest „koos on huvitavam ja tuleb ka parem tulemus“. Negatiivse kogemusena on mõni organisatsioon toonud välja meeskonnatöö puudumist. „On kogemus, kus üritasime teha projekti. Kaasasime siis portaali alguses erinevaid organisatsioone, sest teadsime, et neil on raha olemas. Lõpptulemus oli selline, et mitte ükski organisatsioon ei tulnud kaasa, kõik tahtsid ise omaette nokitseda.“ Positiivset koostööd tuleb tihti arendada isikliku tutvuse pinnalt.

Poliitika mõjutamine kohalikul ja riigi tasandil

Paljud organisatsioonid tunnevad, et avalik võim ei võta neid võrdväärse partnerina. „Alguses tükk aega proovisime, aga ei ole jõudnud sinna tasandile, et ministriumid võtaks meid tõsiselt jutule. Ühesõnaga, täna, et koostööd teha, teeme seda teiste ühendustega ja erasektoriga.“

Mõjutamine sõltub palju organisatsiooni juhtkonnast. Peetakse tähtsaks näiteks juhatuse esimehe suhteid riigiga, kes keda tunneb ning arvatakse, et on mõtekam rääkida selle inimesega, kellega juba kontakt loodud. Samuti peavad organisatsioonid tegema kõvasti lobitööd, ent lihtsamini tuleb see välja neil, kellel eelnev kontakt juba olemas.

On ka selliseid organisatsioone, kes väidavad, et puutuvad poliitikaga igapäevaselt töötades vähe kokku. Projektikirjutamine ja aruandlus - need on küll olulised, ent avalikus sektoris ei nähta partnerit. Teised organisatsioonid väidavad, et koostöö on oluline nende igapäevatoos, et info liiguks jne. Huvid näivad koostöö osas avaliku võimuga olevat kahesugused. Esiteks, midagi tehakse kohaliku elu enda huvides ja avaliku võimu huvidega kooskõlas, kus otseseid nõuandeid kohalikut võimult või riigilt ei vajata ja teine huvi on, et toetataks ühenduste tegevust finantsiliselt.

Enamus organisatsioone arvab siiski, et poliitikat peab ühiselt mõjutama, sest on vaja sihtgrupi huvide eest seista. Ent mõnikord poliitikaga vastuollu sattudes tekib hirm: „Inimesed on arad. Saame kokku ja teeme ettepaneku kirjutada kiri valitsusele, ent siis kukuvad kõik alt ära, ei anna allkirja, ning sageli tuleb asjadega üksi toime tulla.“ Ühelt poolt valitseb inimeste seas hirm ja teisest küljest „know-how“ puudumine. Üldiselt riik ei taha väga vastutada, omavalitsused tahavad rohkem ning „alati räägitakse, et riik annab vähe raha omavalitsustele.“

Ka ettevõtetega nähakse koostöö vajalikkust. Ent siin tuleb välja, et tihti räägitakse „erinevates keeltes“ ning on vaja „tõlkida.“ „Meie peame mõtlema, mida ettevõtte tahtis öelda ja mida omavalitsus tahtis öelda. Puutume kõigiga kokku ja peame tõlkima ja siis neile omakorda selgitama oma tööpõhimõtteid.“

Paljud on ära toonud selle, et hakkamasaamiseks peab poliitikas palju lobitööd tegema, „sest kui teema päevakorras ei ole, siis ei tegeleta sellega üldse. Puudub kindlus.“ Kardetakse ka, et ühendused, kes suudavad oma vajalikkust tõestada, minnes vahel vastuollu päevapoliitikaga, võivad ühel hetkel kaduda pildilt ja seda just ministriumide pärast, kes on otsustajad.

Osad organisatsioonid näevad oma mõju suurendamise võimalust läbi katusorganisatsiooni tegutsedes. Teised aga ei näe koostöö vajalikkust katustega. „Kui huvid lahknevad väga üksteisest, kaob ära vajadus ühiselt koostööd teha, kuna alati ei ole see kergeim viis. Ent vahel peab koonduma, sest mida rohkem, seda uhkem.“

Põhilised katusorganisatsiooni rollid on info ja ideede vahetus ning koolitused, kontaktid ning liikmete huvid eest seismine – nõuanded, mõtetega kaasa tulemine. Katusorganisatsioon on ühendustele abiks kui vastastikune hea partner ja kontakt, sest „peab olema tugi, kuhu toetuda, kui raskeks läheb ja samas tuleb ka katusorganisatsioone vajadusel abistada.“ Samuti peetakse oluliseks omavahelist kommunikatsiooni ja infovahetust ning suurem mõju on suurtel organisatsioonidel, eriti rahvusvaheliselt tegutsevatel erialaseltsidel. Võrreldes Euroopaga on valikute tegemine siin efektiivsem, sest „Eesti on väike ja meil on ressursidest parem ülevaade. Mida suuremalt tegutseda tahetakse, seda enam peab vaatama hakkama, kuhu energia jõuab panna“.

Katusorganisatsiooni teemat kokku võttes sõltub nende toimimine eelkõige inimestest, nii ühenduse töökultuurist kui suhtumisest. Katusorganisatsiooni üks rolle on näidata avalikule võimule, miks kodanikuühiskond on oluline ja mida see juurde annab ühiskonnale kui tervikule.

Eelarve kujunemine ja rahastamine

Peamised rahastamise allikad on liikmemaksud ja erinevad projektid. Ettevõtelt saadud raha annab organisatsioonidele vabaduse, nad saavad ise otsustada, kuidas oma tööd teha. Alati aga ei osata ette hinnata, kas projekt läheb läbi ja kas raha antakse, aga „see kõik hoiab meid erksana.“ Arvatakse, et limiteeritud tegevustoetus peaks olema. Organisatsiooni toimimise seisukohalt on tähtis, et jõuaks end ilma abita üleval pidada. Samuti mainiti ära, et „Eesti on projektipõhine riik.“ See tähendab, et mitte ainult ühenduste töö ei toimu projektipõhiselt, vaid ka omavalitsuste ja riigi töö paistab projektipõhine.

Mõni organisatsioon, millel on väga kindel sihtrühm, tõi välja selle, et tahab tegeleda otseselt probleemide lahendamise, mitte tagajärgedega. Selleks aga ei jätku alati piisavalt tööjõudu, kuigi surve ja nähtav vajadus on olemas. Annetuspõhisel organisatsioonil on raske kõige vajalikuga toime tulla, kui otsene rahastamine puudub.

Need teenused, mida pakutakse, peaksid saama pidevat rahastust, mitte üks aasta vähem ja teine aasta rohkem. Näiteks ühe organisatsiooni sihtrühm, kelle teenused on just välja kujunenud - „inimesed on harjunud pöörduma ja kabinetid on üle Eesti.“ Raha on vaja kabinetide ülal pidamiseks, et teenus jõuaks kõigini.

Organisatsioonid peavad teadma, mida saab endale lubada ja kuidas toimida raskustes. „Kui raha kaob ära, siis tegutseme edasi, aga teistes mahtudes. Mida enne sai tasuta teha, näiteks omavalitsuse toel, näiteks spordiüritused jne, siis sellel aasta küsisime teenuse eest raha.“ Samas kritiseeritakse riiki delegeerimise suunal, kus eraldatakse spetsiifiline raha organisatsioonile ning kui see summa otsa saab, siis pannakse asutus kinni. Siin toodi välja ettepanek, et riik peab oskama hinnata nende organisatsioonide suutlikkust, kellele raha antakse: „kui juba delegeerid funktsiooni, siis pead vaatama, et seda suudetaks ka täita.“

Toodi ka välja, et ühendused, mis saavad riigilt pidevalt toetust, võivad muutuda avaliku võimu käepikenduseks ning seda, et sõltuvusse jäämine rahast muudab organisatsiooni laisaks.

Majanduskeskkonna muutuste mõju organisatsioonile ja lahendused

Majandussurutis Eestis ei ole ühenduste enda hinnagul oluliselt negatiivset mõju avaldanud organisatsioonide jätkusuutlikkusele. Paljud on pidanud oma meeskonda vähendama, ent tööülesandeid ei ole oluliselt kokku tõmmatud. Üldiselt saadakse hakkama, aga suurenenud on teenuste arv, mis enne olid tasuta, aga mille eest nüüd ollakse sunnitud raha küsima.

Majandussurutis on toonud esile kasutamata ressursse. Märgataval määral on suurenenud vabatahtliku töö osatähtsus. Osaliselt võib põhjus olla selles, et inimestel, kes on kaotanud töö, leidub nüüd rohkem aega (just kohalikul tasandil) ühenduste tegevuses kaasa lüüa.

Põhiliste muutustena organisatsioonide töös toodi ära töömahu kasvu ja rahastuse vähenemist, mis nõuab paljudelt organisatsioonidelt prioriteetide ülevaatamist.

Intervjuudes ütlesid mitmed osalejad, et majandussurutis (masu) on paljuski ületähtsustatud ja et pigem on masu nende meelest positiivne kui negatiivne. „Räägitakse, et masu on tekitanud probleeme, aga neid on ju kogu aeg olnud. Alati oli jutt, et raha ei ole. Nüüd aga kõik stabiliseerub ja rohkem on koostööd vaja teha.“ Nüüd paistab, et selleks, et toime tulla, on mõtet tulla tagasi organisatsiooni põhimõtete juurde. „Toimub looduslik valik ja tühja kohta loodus ei salli,“ seepärast peab ka rohkem pingutama, et omadega välja tulla.

Organisatsioonid, kes sõltuvad ärisektori rahastamisest, on kõige otsesemalt seotud muutustega - „me hingame ühes ärisektoriga.“ Samuti on raske neil, keda ärisektor enam toetada ei jõua. Ent vastukajaks neile kahele arvamusele lisab kolmas vastaja, et kui enne olid lootused ja hoog suurem, siis nüüd, kui motivatsiooni on, tegevust ikka jätkub. Mis veidi häirib, on hetkel valitsev nn „seisev aeg“ - areng on aeglane, masu jõuab alles järgmisel aastal kohale, mitte ei avarda võimalusi, vaid aeglustab protsesse hetkel.“

Mõni organisatsioon on pidanud terve oma tegevusmudeli ümber tegema, mis pikemas perspektiivis on tegelikult hea, sest toimub korrastamine. Negatiivne on aga see, et nüüd ei jõuta kõigini: „Meie tegevuse mõju oli eelmisel aastal oluliselt laiem, kui vaadata numbreid, kui paljude inimesteni jõudsime.“ Üldiselt on aga liikmeskonna värbamiseks soodus aeg, „sest vahendeid ei ole palju vaja, kes tahab, tuleb ja teeb“.

Rühmaintervjuudel osalejate soovitusel partneritele

Organisatsioonid näevad end üldiselt jätkusuutlikuna ja ka tulevikus toimivana. Võib öelda, et teenuste mahud on paljudel kasvanud. Värvatakse uusi liikmeid, tuleb uusi ideid ja mõtteid, masu aitab tegevust korrastada. Mõnes teises organisatsioonis toimub tugevam strateegiline planeerimine ja tegevusmudelite valik sõltuvalt muutunud võimalustest. „Aga

pigem on mõtet olla oma tegemistes läbimõeldum.“ Kui hetkel seisavad asjad paigal, siis on lootust, et nad hakkavad varsti liikuma. Praegu valitsebki selline äraootav aeg, „vaikus enne tormi.“

Üks läbivaid ettepanekuid avalikule võimule on , et „rahad, mida avalik sektor eraldab, see raha tuleb teha sõltumatuks.“ Kuidas see täpselt välja nägema peaks, ei oska organisatsioonid väga täpselt kommenteerida. Tähtis on jätkusuutlikkus ja et ühendusi kuulataks. Kurdetakse ka seda, et riigi ja ühenduste eesmärgid kohati vastanduvad. „Tark otsustaja arvestab erinevaid pooli, ei saa ilma teise pooleta otsust teha. Riik ei oska tarku otsustajaid ära kasutada.“

Et otsuste tegemine ei jääks ainult väiksemasse ringi, siis lahenduseks pakutakse välja rohkem kokku saada, istuda ja arutada - „Eesti on väike riik ja on palju võimalusi poliitikasse sõnum kohale viia.“ Kõlab arvamus, et ei ole vaja korraldada üritusi, kuhu tuleb kohale ka minister, ja siis keegi ei räägi temaga ja tema ei räägi kellegagi. Sellist resursi raiskamist pole vaja, tuleb leida õiged suhtlemiskanalid.

Kodanikuühiskonna mistahes valdkonda on vaja riigi poolt kindlasti tunnustada ja ka vabatahtlikku tegevust. „Võiks rohkem üritusi olla: kodanikupäev, vabatahtlikupäev. Inimesed tahavad neil üritustel käia ja tunnustuse pool on tähtis. See ju riigi tugi meile. See, kui meie teie (avaliku võimu) juurde tuleme, siis see on märk, et millestki on puudu, tihti just tähelepanust.“

Arvatakse ka, et „oma eriala kogemust vaadates ja võrreldes naaberriikidega, oleme olnud tublid. Võrreldes Läti ja Leeduga saavad Eesti ühendused rohkem sõna.“

Rohkem võiks olla koostööd ajakirjanikega, et sõnum jõuaks kohale. Piisab juba meedia suurest mõjuvõimust, et olla nähtav riigile. Tähtis ka, et avalik võim suhtleks ja näeks kõike tervikpildis. „Meil puuduvad suure pildi nägijad, generalistid, see üks probleem. Samuti ei ole riigis kõik automaatselt kohe korras, kui kulud ja tulud on tasakaalus.“

Teine ootus seisneb selles, et otsustetegijatel jätkuks ka rohkem otsustusvõimalusi. „Head juhtimist tahaks näha, eriti just sotsiaalvaldkonnas. Tagajärgede likvideerimine on ju kallim kui ennetamine. Imelik, et sellest ikka veel aru ei saada.“ Rohkem on vaja ka ekspertide kaasamist, et häid otsuseid teha.

Kodanikuühendusi võib käsitleda kui ettevõtetele kaudselt töövõtjaid. Mõlemad pooled peaksid aru saama vastastikustest ootustest ehk suhtlemises peaks kehtima võrdse kohtlemise ja tasakaalu printsiip. Ettevõtted ei saa ühendustelt nõuda rohkem, kui nad ise on valmis panustama.

Katusorganisatsioonidelt oodatakse eelkõige sõltumatust poliitikast ja sõnumite edastamist ning kontaktide vahendamist avaliku võimuga.

KOKKUVÕTE

Käesoleva uuringu põhjal võib öelda, enamus ühendusi üldjoontes mõistab oma rolli ühiskondlike protsesside mõjutamisel ja paljudel on ka arusaam ning ülevaade võimalustest, kuidas seda teha. Peamiste takistustena ühenduste kaasärääkimisel poliitikakujundamises ja otsusetegemise protsessides võib välja tuua vastastikustel kokkulepetel põhinevate ja selgepiiriliste ning väljakujunenud koostöövormide puudumist avaliku võimuga ning seda, et ühenduste rahastamise põhimõtted ei ole osapooltele üheselt arusaadavad ega lõpuni läbipaistvad.

Majanduskeskkonna muutuste mõju ühendustele on olnud kahetine – ühelt poolt on ühenduste eelarved kahanenud ja rahastamisallikaid vähemaks jäänud, kuid teisalt on majandussurutis pannud ühendusi oma tegutsemis- ja eelarvemudeleid ümber vaatama ning kasutusele võtma resursse, millele enne palju tähelepanu ei pööratud või millele ei mõeldudki.

Ühenduste hinnangud masu mõjust oma organisatsioonile ei ole ühtsed. Enim on küll neid, kes leidsid, et nende olukord on läinud halvemaks, kuid iga kolmas arvas samas, et olulist mõju pole ning iga kümnes, et pigem on masu neile hästi mõjunud. Kolmandik vastanud organisatsioonidest on vähendanud oma pakutavate teenuste mahtu, kõige sagedamini sihtrühmade nõustamist ja neile pakutavaid tegevusi ning seda just paraku nende sihtrühmade osas, kes ise ei ole maksejõulised. Kuuendikul juhtudel on vähendatud või edasi lükatud arendustegevusi ning investeringuid, kuid nende vähenemise halb mõju avaldub pikema aja jooksul.

Veel märgiti rahvusvahelise koostöö vähenemist ja väiksemaid võimalusi leida projektidele oma- ja kaasrahastust. Positiivsemana aga näiteks vajadust mõelda paremini läbi oma tegevusmudel, teha rohkem koostööd ja keskenduda enam vabatahtlike kaasamisele.

Kui vaadata aasta jooksul organisatsioonides muutunut, siis kõige enam on masu mõjunud rahaliselt ja töökoormusele. Aastaeelarve on vähenenud enam kui pooltel vastanutest, rahastajate arv ligi pooltel. Koormus, eriti administratiivsed tegevused (näiteks taotluste kirjutamine), on kasvanud kahel kolmandikul organisatsioonidel.

Töötajate arvu on pidanud vähendama viiendik vastanutest, kasvatada saanud kümnendik. Suurenenud koormuse juures saab rääkida üha tõsisemast tööjõuprobleemist, mistõttu satub ohtu ühenduste suutlikkus oma eesmärgi täita.

Osa töid saab jagada liikmete ja vabatahtlikega ja siin ei ole masu halba mõju avaldanud - liikmeskond on kasvanud pea pooltel, vabatahtlike arv enam kui kolmandikul vastanutest, vähenenud on need üksnes 4-6% ühendustest.

Meid huvitas ka, kas mõnd tüüpi ühendusi mõjutab masu rohkem kui teisi. Erinevusi ei ilmnenud organisatsiooni suuruses, tegutsemisalas või -tasandis, kuulumises võrgustikesse ega ka näiteks strateegilises plaanimises või rahastusallikates – ilmselt haarab masu sedavõrd kogu ühiskonda. Vahet võis näha ühenduse vanuses – nooremaid mõjutab masu rohkem. Veel huvitavam seos avaldub aga masu ja eestkostega tegelemise vahel. Olgu riiklikul või kohalikul tasandil, keskmisest rohkem töid halba mõju välja need ühendused, kes ei pea eestkostevusi endale vajalikuks.

Peamiste positiivsete suundumustena ühenduste tegevuses saab välja tuua:

1. Enamus ühendusi tajub vajadust olla informeeritud ja teha koostööd avaliku võimuga, sest otsusetegemise protsessides osalemine annab ühenduse tegevusele selgema väljundi ning teeb ühenduse tegevuse tõsiseltvõetavamaks sihtrühmade jaoks.
2. Ühendused teevad omavahel ulatuslikult koostööd, väga oluliseks peetakse ühisüritusi ja kokkusaamisi, eriti just kohalikul tasandil. Koostöös teiste ühendustega lahendatakse ka ühiseid probleeme, kirjutatakse ühisprojekte ja seda kohati ka rahvusvahelisel tasandil.
3. Paljud ühendused saavad aru, et ühine otsusetegemise protsessides osalemine ja poliitika mõjutamine annab sihtrühma jaoks parema tulemi, kui üksitegutsemine.
4. Nähakse koostöövajadust ettevõtetega ja äri sektoriga ning seda, et mõlemad pooled saavad koostööst kasu. Ühendused saavad oma tegevusi läbi viia ja ettevõtted oma tegevusele laiemat kandepinda.
5. Ühendused mõistavad katusorganisatsiooni rolli ja vajalikkust oma sihtrühmade sõnumite edastamisel ja probleemide laiema avalikkuse ette toomisel. Samuti tõsteti esile katusorganisatsioonide rolli ühendustele olulise info edastamisel.
6. Majandussurutis Eestis ei ole ühenduste enda hinnagul oluliselt negatiivset mõju avaldanud organisatsioonide jätkusuutlikkusele. Paljud on pidanud oma meeskonda vähendama, ent tööülesandeid ei ole oluliselt kokku tõmmatud.
7. Majandussurutis on toonud esile kasutamata ressursse. Märgataval määral on suurenenud vabatahtliku töö osatähtsus. Osaliselt võib põhjus olla selles, et inimestel, kes on kaotanud töö, leidub nüüd rohkem aega (eriti kohalikul tasandil) ühenduste tegevuses kaasa lüüa.

8. Majandussurutis on tegelikult toonud kaasa suurema huvi ühenduste tegevuse vastu, sihtrühma vajadus ühenduste tegevuste järele on kasvanud.

Esinenud peamiste probleemidena saab välja tuua:

1. Üheks suuremaks takistuseks avaliku võimuga suhtlemisel peavad ühendused ise selgepiiriliste ja väljakujunenud koostöövormide puudumist avaliku võimuga. Seda probleemi tunnetatakse nii riigi- kui kohalikul tasandil, kuid riigi tasandil on see eriti aktuaalne. Siin võib üheks põhjuseks olla ka avaliku sektori toimimise suhteline inertsus ehk teisisõnu on harjutud tegutsema kindlal viisil ja kindlate tegutsemismallide järgi ning ei olda valmis neid kohandama partnerite järgi. On ju paljudel ühendustel kogemusi projektikonkurssidega, mis on kirjutatud avaliku sektori asutuste tegutsemisloogikat silmas pidades ja mille nõudmistele on ühendustel ennast märgatavalt raskem kohandada ilma olulise lisatööta, isegi kui neil on hea idee ja valmisolek osalemiseks.
2. Teiseks probleemiks avaliku võimuga suhtlemisel peetakse avaliku võimu survet ühenduste tegevusele ehk teisisõnu avalik võim püüab sageli ühenduste tegevuste eesmärke ja väljundeid mõjutada, tehes seda eelkõige läbi rahastamise korraldamise. Ühendusi püütakse tihti ka kiiretele otsustele sundida, andmata neile selgeid ajapiire ega võimalusi otsuseid läbi mõelda, sihtrühmadega läbi rääkida ja ettepanekuid teha.
3. Kontaktide puhul avaliku võimuga toovad ühendused esile ka seda, et kontakti algatajaks on enamusel juhul ühendused ise. Avaliku võimu asutus pöördub otse ühenduste poole märgatavalt harvemini ka kui ta seda teeb, siis on see tihti reaktsiooniks mingile välisele survele, olgu see siis meedia või kõrgemalseisev asutus.
4. Avalikku võimu nähakse sageli vaid rahastajana, harvem sisupartnerina, kellelt võiks olulist lisandväärtust või sisendit oma tegevustesse saada.
5. Sageli kardetakse vastuollu minna avaliku võimuga ehk vastandlike eesmärkide puhul kardetakse seda, et iseenesest vajalikud ja tugevad ühendused võidakse „tasalülitada“ ja mõne aja pärast peavad nad tegevuse lõpetama. Seda hirmu võimendab Eesti poliitilise maastiku suhteline heitlikkus ehk võimulolevad erakonnad vahetuvad tihti ja kindlalt väljakujunenud tegevuskavasid ja koostööleppeid ühendustega on vähestel.
6. Katusorganisatsioonidele heidetakse ette kohati segaseid prioriteete avaliku võimuga suhtlemisel ja selgete ning arusaadavate sõnumite vähesust. Mõned ühendused töid

Suutlik sektor

esile seda, et katusorganisatsioonid edastavad ministriumide sõnumeid, kuna sõltuvad ära nendepoolsest rahastamisest.

Rahastamise seisukohalt peab enamus ühendusi limiteeritud tegevustoetusi ja stabiilset rahastamist oluliseks. Samas rõhutatakse seda, et just avaliku võimu poolse tegevustoetuse puhul on oht jääda sellele lootma ning sattuda sõltuvusse avaliku võimu poolt ette kirjutatud tegevuskavadest ja prioriteetidest. Toodi välja ka see, et riik peaks suutma ja oskama hinnata nende organisatsioonide suutlikkust, kellele raha antakse. Ehk teisisõnu ülesannete delegeerimisel peab avalik võim olema võimeline ka nende ülesannete täitmist hindama.

Järgnevalt toome välja mõned olulisemad uuringust välja tulnud soovituslikud tegutsemispõhimõtted avalikule võimule, ühendustele ja ettevõtetele.

Tegutsemispõhimõtted avalikule võimule:

- Rahastamise süsteemi ülevaatamine, et rahastamine oleks ühenduste seisukohalt sõltumatum ja läbipaistvam.
- Targem otsustamine ja tulemuslikum juhtimine, erinevate osapooltega arvestamine ja arusaamine, et ilma teise osapoolleta ei saa adekvaatseid otsuseid teha. Riik ei ole seni osanud tarku otsustajaid hästi ära kasutada.
- Rohkem kokkusaamisi avaliku võimu esindajate ja ühenduste vahel, et leida õige suhtlemiskanal ühenduste seisukohtade õigeaegseks esitamiseks. Enam ekspertide kaasamist, et häid otsuseid teha.
- Kodanikuühiskonna ja ühenduste tegevuse (sh vabatahtliku tegevuse) järjepidevam tunnustamine avaliku võimu poolt. Võiks olla rohkem tunnustamisüritusi ja ühiseid ettevõtmisi.

Tegutsemispõhimõtted ühendustele:

- Koostöö tugevdamine teiste ühendustega ja iseenda nähtavamaks ja kuuldavamaks muutmine nii avaliku võimu kui meediaga suhelses.
- Ekspertide ja spetsialistide parem kaasamine ühenduste tegevusse, et edastatavatel sõnumitel oleks rohkem kaalu.

Tegutsemispõhimõtte ettevõtetele:

Kodanikuühendusi võib käsitleda kui ettevõtetele kaudselt töövõtjaid. Mõlemad pooled peaksid aru saama vastastikustest ootustest ehk suhtlemises peaks kehtima võrdse kohtlemise ja tasakaalu printsiip. Ettevõtted ei saa ühendustelt nõuda rohkem, kui nad ise on valmis panustama.

Mida ühendused oma partneritele konkreetsemalt soovivad?

Kohalikelt omavalitustelt soovivad vastanud ühendused enam abistamist ühenduste püsikulude katmisel ja neilt avalike teenuste ostmisel ning projektide omafinantseeringu tagamisel. Samuti võiks kohalikud omavalitsused pakkuda ühendustele rohkem koostöövõimalusi ning hoida järjepidevust koostöösuhetes.

Riigiasutustele soovitatakse suurendada ühenduste rolli partnerina, enam toetada Euroopa Liidu projektide kaasrahastamist, pakkuda ühendustele enam tegevustoetusi, rohkem kaasata ühendusi poliitikakujundamisse ja rakendamisse, võimaldada neile rohkem maksusoodustusi, lihtsustada kogukonnaorganisatsioonide raamatupidamise, maksude ja aruandluse nõudeid, mõelda rohkem delegeeritavate teenuste sihtgruppidele, suunata maapiirkonda rohkem riigieelarvelisi vahendeid, pakkuda rohkem infot rahastusvõimaluste ja tingimuste kohta, soodustada ettevõtete annetusi ning võtta vastutus ühenduste poolt osutatavate avalike teenuste finantseerimises, et tagada teenuste jätkusuutlikkus.

Ettevõtetele soovivad ühendused olla rohkem avatud koostööks ühendustega, rohkem sotsiaalset mõtlemist, ühiseid heategevusprojekte ühendustega, tasuta tootmisjäakide või vanade töövahendite pakkumist, aga ka ruumide, teadmiste, oskuste, teenuste ja toodete pakkumist ning ühiskondlikult aktiivsete töötajate tunnustamist.

Oma liikmetele soovivad ühendused panustada vabatahtlikuna rohkem organisatsiooni tegevusse, mitte jääma ootama, et juhatus midagi teeks, samuti vähem virisemist ja rohkem oma initsiatiivi, õigeaegset liikmemaksu tasumist ning keskendumist tegevustele, mis nõuavad vähem rahalisi vahendeid.

Katusorganisatsioonidele soovivad ühendused viia rohkem neid liikmeid omavahel kokku, kes üksteist aidata saavad ja algatada liikmetevahelisi koostööprojekte, tunda rohkem huvi liikmete vajaduste vastu, pakkuda liikmetele koolitusi ja nõustamist, kaasata rohkem liikmeid otsustamisse, korraldada rohkem ühisüritusi, aidata kaasa uute ideede väljatöötamisele koostöös liikmetega, liikmemaksu küsimisel organisatsioonide majandusliku olukorraga arvestamist, aktiivsemat seismist organisatsioonide seisukohtade eest poliitikakujundamises ning kodanikeühenduste huvide laiemat esindamist.

Milliseid arenguvõimalusi aga ühendused enda tegevuses kõige enam näevad?

Paljud vastanud organisatsioonid arvavad, et poliitikat peab enam ühiselt mõjutama, sest nii on sihtgrupi huvide eest seismine tulemuslikum. Toodi välja, et ei tohi karta poliitikaga vastuollu minekut, mille taga on muuhulgas ka teadmatus, kuidas poliitikat praktikas mõjutada saab.

Paljud organisatsioonid märkisid, et praegu on liikmeskonna värbamiseks soodus aeg, sest selleks ei ole vaja palju lisavahendeid ning ühiskondlik huvi ühenduste tegevuse vastu ja tahe midagi muuta on suurenenud.

Suutlik sektor

Leiti ka, et rohkem võiks olla koostööd ajakirjanikega, et ühenduste sõnum leiaks laiemat kandepinna ja oleks ühiskonnas nähtav. Siinjuures on tähtis ka see, et samal ajal avalik võim suhtleks ühendustega ja näeks nende arvamusi osana tervikust ehk saaks aru, et ilma ühenduste arvamuse arvestamiseta ei ole võimalik olulisi muutusi ellu viia.

LISA 1. MITTETULUNDUSÜHINGUTE JA SIHTASUTUSTE ANKEETKÜSITLUS

Lugupeetud organisatsiooni esindaja! Käesolev küsitlus on koostatud Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu (EMSL) poolt eesmärgiga koguda infot Eesti kodanikuühenduste hetkeolukorrast ja peamistest probleemidest. Sel aastal soovime uurida kaasamise ja kaasärääkimise praktikaid ning analüüsida majandussituatsioonist põhjustatud muutusi ühenduste tegevuses. Tulemusi kasutatakse muuhulgas sisendina EMSLi tegevustes kodanikuühenduste tegevuskeskkonna kujundamisel.

Küsitlusele vastajate valikul on arvesse võetud organisatsiooni asukohta, asutamise aastat, tegutsemisvormi ja tegevusvaldkonda. Uurimuse õnnestumise jaoks on väga oluline saada vastused kõigilt uuringusse valitud organisatsioonidelt.

Kui ankeedis on esitatud mitu vastusevarianti, siis märkige ära see vastusevariant, mis kajastab Teie organisatsiooni olukorda. Organisatsiooni liikmeid puudutavatele küsimustele vastavad ainult mittetulundusühingud. Täpsemad küsimustiku täitmise juhised on antud küsimuste juures. Küsimustele vastamine võtab umbes tund aega.

Organisatsiooni kohta käivaid andmeid ja vastuseid näeb ainult uuringu läbiviija ja uuringu tulemused esitatakse üldistavalt ehk tulemusi ja konkreetset organisatsiooni pole võimalik omavahel seostada.

Teid väärtusliku abi eest tänades, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit.

1. Palun kirjutage oma organisatsiooni täisnimi ja tegutsemisvorm (mittetulundusühing või sihtasutus).

Nimi:.....

Tegutsemisvorm (MTÜ või sihtasutus):.....

2. Mis aastal on Teie organisatsioon asutatud?.....

3. Kas Teie organisatsiooni liikmete hulgas on teisi organisatsioone või juriidilisi isikuid? (NB! Sellele küsimusele vastavad ainult mittetulundusühingud. Sihtasutuste esindajad, palun jätkake vastamist järgmisest küsimusest).

a. Jah

b. Ei

4. Kas Teie organisatsioon kuulub mõnda katusorganisatsiooni või mittetulunduslike organisatsioonide koostöövõrgustikku? Palun tõmmake rist sobiva(te)sse kasti(desse).

	katusorganisatsioon	Koostöövõrgustik
--	---------------------	------------------

Suutlik sektor

Jah, kuulub:		
Kohalikul tasandil		
Üle Eesti		
Rahvusvahelisel tasandil		

5. Kui vastasite eelnevale küsimusele jaatavalt, palun loetlege katusorganisatsioonid ja/või koostööõrgustikud, millesse Teie organisatsioon kuulub:

.....
.....

.....

6. Kas Teie organisatsioon tegutseb

- a. Kohalikul tasandil
- b. üle- Eestiliselt
- c. rahvusvaheliselt
- d. Muu (palun täpsustage).....

7. Kui suur on Teie organisatsiooni liikmete arv? Palun kirjutage. Kui Te täpselt ei tea, andke palun ligikaudne arv. (NB! Sellele küsimusele vastavad ainult mittetulundusühingud. Sihtasutuste esindajad, palun jätkake vastamist järgmisest küsimusest.)

8. Milliseid keeli Te oma organisatsiooni töös kasutate? Palun märkige kõik sobivad variandid.

- a. eesti keel
- b. vene keel
- c. inglise keel
- d. Muu keel (täpsustage palun).....

9. Kas Teie organisatsiooni on (Palun märkige sobiv variant)

- a. ... kodanikualgatuslik (asutajate seas ei ole riik, kohalik omavalitsus või avalik õiguslik juriidiline isik)
- b. ... riigi, kohaliku omavalitsuse või avalik-õigusliku juriidilise isiku valitseva mõju all (loetletutel on õigus määrata enamuse organisatsiooni nõukogu liikmetest)
- c. ... riigi, kohaliku omavalitsuse või avalik-õigusliku juriidilise isiku olulise mõju all (loetletutel on õigus määrata 20-50% nõukogu liikmete arvust)

10. Millised on Teie organisatsiooni tegutsemise eesmärgid?

.....

11. Millist allpoololevas loetelus toodud tegevust või tegevusi Teie organisatsioon 2008 aastal teostas? *Palun märkige kõik sobivad variandid.*

- a. sihtrühma ja liikmete abistamine (nõustamine, abi ürituste korraldamisel ja muudes igapäevastes tegevustes)
- b. sihtrühma ja liikmete huvide ja väärtuste eest seismine poliitikakujundamisel (eestkoste, huvikaitse)
- c. valdkondliku poliitika arendamine (sealhulgas valdkondlike uuringute tellimine)
- d. delegeeritud avalike teenuste osutamine riiklikul või kohalikul tasandil
- e. kodanikualgatuse arendamine (sh kodanikuteadlikkus, vabatahtlikkus)
- f. finantsvahendite jagamine

12. Millist loetelus olevatest tegevustest peate oma organisatsiooni põhitegevus(t)eks? Nimetage kuni kolm tegevust.

- 1.
- 2.
- 3.

13. Kas Teie organisatsioon teostas aastal 2008 järgmiseid tegevusi ja omas kontakte allpoolnimetatud sihtrühmadega (sh mitteametlikud kontaktid)? *Palun tehke rist sobivasse lahtrisse.*

Tegevus	Jah	Ei
Üleriigilise katusorganisatsiooni korraldatud üritusestosavõtmine		
Petitsioonide, kampaaniate, demonstratsioonide, messide, seminaride või teiste avalike ürituste korraldamine		
Koostöö teiste ühendustega		
Kontaktid valla-või linnavalitsuse ametnikega		
Kontaktid riigiasutustega (ministeeriumid, ametid, maavalitsused jms)		

Suutlik sektor

Kontaktid poliitikute või poliitiliste parteidega kohalikul või üleriigilisel tasandil		
Kontaktid meediaga		
Kontaktid ülikoolide või uurimisinstituutidega		
Kontaktid eraettevõtetega		
Kontaktid professionaalidega teistes valdkondades kui eespool nimetatud (nt juristid, arstid vms)		
Rahvusvahelised kontaktid		

14. Kui tugevaks hindate oma organisatsiooni tegevuse mõju Teie tegevusvaldkonna poliitikakujundamisele ja otsusetegemise protsessile?

	0 – ei avalda üldse mõju	1 – pigem ei avalda mõju	2 – pigem avaldab mõju	3 – avaldab tugevat mõju
Riiklikul tasandil				
Kohalikul tasandil				

Kui ei avalda mõju, siis kirjutage, millised on Teie meelest põhjused.....

15. Kuidas olete rahul sellega, mil määral teie organisatsioon saab mõjutada oma tegevusvaldkonna poliitikakujundamist ja otsusetegemise protsessi?

	0 – ei ole üldse rahul	1 – pigem ei ole rahul	2 – pigem oleme rahul	3 – oleme rahul	4 – ei pea mõju tamist vajalikuks
Riiklikul tasandil					
Kohalikul tasandil					

Kui ei olnud rahul, siis kirjutage, millised on Teie meelest põhjused.....

16. Kas Teie organisatsioon osales 2008 aastal mõne eelnõu koostamises või muus õigusloomeprotsessis (arvamuse andmine, avalik seisukohavõtt, toetus- või protestiürituse korraldamine)?

- a. Jah
- b. Ei

17. Kui Te vastasite eelmisele küsimusele jaatavalt, siis kuidas hindate eelnõu koostamises või õigusloomeprotsessis osalemist?

- a. Oleme rahul
- b. Pigem oleme rahul
- c. Pigem ei ole rahul
- d. Ei ole rahul

Tooge palun näiteid õigusloomeprotsesside või eelnõude kohta, mille koostamises osalesite (palun kirjutage).....

18. Kui kuulute mõnda katusorganisatsiooni või koostöövõrgustikku, siis kuivõrd rahul olete nende tegevusega Teie organisatsiooni huvide eest seismisel?

- a. Oleme rahul
- b. Pigem oleme rahul
- c. Pigem ei ole rahul
- d. Ei ole rahul
- e. Meie organisatsiooni tegevuses pole see oluline

19. Kas Teie organisatsioonil on olemas strateegiline arengukava lähemateks aastateks?

- a. jah
- b. ei
- c. ei ole kirjapandud, kuid me teame oma plaane

20. Kas Teie organisatsioonil on olemas käesoleva aasta tegevuskava?

- a. jah
- b. ei

c. ei ole kirja pandud, kuid me teame oma plaane

21. Millised muutused on Teie organisatsioonis toimunud võrreldes juuniga 2008 (viimase aasta jooksul)? *Palun tõmmake rist sobivasse lahtrisse.*

	kasvanud	jäänud samaks	kahanenud
Organisatsiooni liikmeskond (<i>ainult MTÜde puhul</i>)			
Põhikohaga töötajate arv			
Vabatahtlike arv			
Organisatsiooni aastaeelarv			
Töökoormus			
Administratiivsetele tegevustele kuluva aja maht			
Koostööörgustikus osalemisele kuluva töö maht			
Rahastajate ja toetajate arv			
Muud teie hinnangul olulised tegurid <i>(palun kirjutage):</i>			

22. Kui palju täistööajaga palgalisi töötajaid on Teie organisatsioonis seisuga 1 juuni 2009?

Palun kirjutage siia täistööajaga palgaliste töötajate arv (*Kui teil töötab nii täis- kui osalise koormusega palgalisi töötajaid, arvutage need palun ümber täiskohaga töötajate arvuks, nt. kaks täis- ja kolm poole kohaga palgalist töötajat annavad kokku 3,5 palgalist täistööajaga kohta*):

23. Millistest allikatest rahastatakse Teie organisatsiooni tegevust? Palun *märkige kõik sobivad rahastamisallikad.*

- Liikmemaksud, sisseastumismaksud
- Tulud loteriidest, heategevusüritustest või korjandustest
- Tulud majandustegevusest ja varalt, sh ruumide rendile andmisest
- Toetused kohalikul omavalitsuselt
- Toetused kohalikest fondidest (näiteks Tartu Kultuurkapital)
- Toetused riigieelarvest (näiteks tegevustoetused, sihtotstarbelised eraldised)

Suutlik sektor

- g. Toetused riiklikest fondidest ja organisatsioonidest (näiteks KÜSK)
- h. Toetused Euroopa Liidu programmidest
- i. Toetused välisriikide valitsustelt (näiteks Norra Vabaühenduste Fond)
- j. Toetused välisriikide organisatsioonidelt
- k. Toetused välisriikides elavatelt erisikutelt
- l. Toetused eraõiguslikest fondidest
- m. Annetused, sponsorlus Eesti ettevõtetelt
- n. Annetused Eestis elavatelt eraisikutelt

24. Millistest oma töö jaoks vajalikest materiaaletest vahenditest (kontoriruumid, tehnika, transpordivahendid vm) tunnete hetkel puudust? Palun kirjutage.....

25. Mil määral on võrreldes aastaga 2008 muutunud järgmiste rahastamise allikate maht käesoleva aasta eelarves? *Palun tõmmake rist sobivasse lahtrisse. Kui Teie organisatsiooni ei rahastatud sellest allikast, jätke palun see rida tühjaks. Kui Te veel täpseid numbreid ei tea, vastake palun hinnanguliselt.*

	kasvanud	jäänud samaks	kahanenud
Liikmemaksud, sisseastumismaksud			
Tulud loteriidest, heategevusüritustest või korjandustest			
Tulud majandustegevusest ja varalt, sh ruumide rendile andmisest			
Toetused KOVilt			
Toetused kohalikest fondidest (näiteks Tartu Kultuurkapital)			
Toetused riigieelarvest (näiteks tegevustoetused, sihtotstarbelised eraldised)			
Toetused riiklikest fondidest ja organisatsioonidest (näiteks KÜSK)			
Toetused EL programmidest			
Toetused välisriikide valitsustelt (näiteks Norra Vabaühenduste Fond)			
Annetused, sponsorlus Eesti ettevõtetelt			

Suutlik sektor

Annetused Eestis elavatelt eraisikutelt			
Muu (palun kirjutage)			

26. Millistest rahastamisallikatest katate peamiselt organisatsiooni üldkulud? Üldkulude all peame silmas organisatsiooni igapäevaseks toimimiseks vajalikke otseseid püsikulusid, mis on seotud: kontoriruumidega, infotehnoloogiaga, välise suhtlusega, finantsjuhtimise ja raamatupidamisega, projektide kirjutamise ja aruandlusega. *Palun kasutage vastamiseks eelmistes küsimustes esitatud loetelu ja kirjutage rahastamisallikad:*

.....

27. Palun kirjutage, millised tegevused ja/või arendused (sh teenused, planeerimistegevused, projektid, tooted) on Teil majandussituatsiooni muutumise tulemusena tegemata jäänud või toimuvad väiksemas mahus kui varem?

- a.
- b.
- c.

28. Milliseid lahendusi on Teie organisatsioon püüdnud leida majandussituatsioonist põhjustatud probleemidele? Kuidas hindate nende lahenduste tulemuslikkust? *Palun kirjutage*.....

29. Palun kirjutage, millised tegevused ja/või arendused (sh teenused, planeerimistegevused, projektid, tooted) on Teil majandussituatsiooni muutumise tulemusena juurde tulnud?

- a.
- b.
- c.

30. Kas Teie hinnangul jätkab Teie organisatsioon tegevust ka järgmisel aastal?

- a. jah
- b. pigem jah
- c. pigem ei
- d. ei
- e. ei oska öelda

Suutlik sektor

31. Mida Teie hinnangul peaksid tegema all loetletud osapooled, et muutunud majandusolukorras aidata ühendustel probleeme ületada? *Palun kirjutage.*

KOV:

Riik:

Ettevõtjad:

Liikmed:

Katusorganisatsioonid ja/või koostööõrgustikud:

.....

32. Kas Teie hinnangul on majanduslangus avaldanud Teie organisatsioonile....

- a. positiivset mõju.
- b. negatiivset mõju
- c. ei ole mõju avaldanud

Suur tänu vastamise eest!

LISA 2. VEEBIKÜSITLUSES OSALENUD ORGANISATSIOONIDE NIMEKIRI

1. Connect Eesti
2. Eidapere Jahiselts
3. Eesti Autorite Ühing
4. Eesti Hobumajanduse Edendamise MTÜ
5. Eesti Kaupmeeste Liit
6. Eesti Kinoliit
7. Eesti Kristlike Meeste Teenistus
8. Eesti Kuulmispuuetega Laste Vanemate Liit
9. Eesti Leivaliit
10. Eesti Lihasehaigete Selts
11. Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit
12. Eesti Looduskaitse Selts
13. Eesti Loomakaitse Selts
14. Eesti Mesinike Liit
15. Eesti Muinsuskaitse Selts
16. Eesti Mõisate Ühendus
17. Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus
18. Eesti Naisüliõpilaste Selts
19. Eesti Patsientide Esindusühing
20. Eesti Politsei Naisühendus
21. Eesti Psoriaasiliit
22. Eesti Psühhiaatrite Selts
23. Eesti Purjelaualiit
24. Eesti Rahva Muuseumi Sõprade Selts MTÜ
25. Eesti Regionaalse ja Kohaliku Arengu Sihtasutus
26. Eesti Seksuaaltervise Liit
27. Eesti Spa Liit
28. Eesti Sumoliit
29. Eesti Taksid Tõuühing
30. Eesti Tööõpetajate Selts
31. Eesti Jõutõsteliit
32. Ellamaa Arboreetum-Puhkepark
33. Hauka Kunsti- ja Käsitööselts

34. Heateo Sihtasutus
35. Ida-Virumaa Integratsioonikeskus
36. Ida-Virumaa spordiliit
37. Ida-Virumaa Tarbijakaitse ja Nõustamiskeskus
38. Illimari Jahimeeste Selts
39. Jõgevamaa Tugikeskus
40. Kiidjärve Külaselts MTÜ
41. Korporatsioon Filiae Patriae
42. Korporatsioon Rotalia
43. Kuhjavere Küla Selts
44. KUME külaselts
45. Kuressaare Hoolekanne SA
46. Kuusalu Spordiklubi
47. Lions Club Pärnu Koidula
48. Lääne-Viru Puuetega Laste Vanemate Ühing Pesalind
49. Matsalu Rand MTÜ
50. Morgensterni Selts
51. MTÜ Abruka Muuseumi Selts
52. MTÜ Anne Noortekeskus
53. MTÜ Briti-Eesti kaubanduskoda
54. MTÜ Eesti Naabrivalve
55. MTÜ Eesti Vähiliit
56. MTÜ Eru Lahe Rannarahva Selts
57. MTÜ Hiidlaste Koostöökogu
58. MTÜ JCI Tallinn
59. MTÜ Kassari Haridusselts
60. MTÜ Kodukant Läänemaa
61. MTÜ Korruptsioonivaba Eesti
62. MTÜ Kuivajõe Meeskoor
63. MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Selts
64. MTÜ Maarja-Magdaleena Gild
65. MTÜ Valgamaa Kodukant
66. MTÜ Rakendusökoloogia Keskus
67. MTÜ Rapla Maakonna Külade Liit
68. MTÜ Saaremaa Kodukant
69. MTÜ Setomaa Turism
70. MTÜ Sillamäe Vabatsiooni arendus
71. MTÜ Uusna Külamaja
72. MTÜ Ökomeedia
73. Muusikute täiendõppe keskus MTÜ
74. Naised Emakakaelavähi Vastu MTÜ
75. Narva Koerakasvatavate Selts
76. Noorteühendus Juventus

Suutlik sektor

77. Peipsi Koostöö Keskus
78. Pokumaa Sihtasutus
79. Pärnumaa Kodukant
80. Pärnumaa Skautide ja Gaidide Malev
81. Rektorate Nõukogu
82. Roela Rahva Maja
83. SA Eestimaa Looduse Fond
84. SA Regionaalarengu Instituut
85. SA Tallinna Lastehaigla Toetusfond
86. Saue-Jõgisoo Haridusselts
87. Sihtasutus Aita Jätkata Elu
88. Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond
89. Sihtasutus Iuridicum
90. Sihtasutus Tuuru
91. Tallinna Gospelkoor
92. Tallinna Rendžuklubi
93. Tarbijate Kaitse Ühendus Ugandi
94. Tartu Keskkonnahariduse Keskus
95. Tartu Tarbijanõustamis- ja Infokeskus
96. Tartumaa Põllumeeste Liit
97. Terve Eesti Sihtasutus
98. Uue Maailma Selts
99. Ühendus Kodukant Viljandimaa
100. Ülenurme Käsitöö- ja
Rahvuskultuuri Selts Nurmenukk
101. Üritusturundusagentuuride Liit

LISA 3. RÜHMAINTERVJUUDE KÜSIMUSED

I ORGANISATSIOONIDE TEGEVUSTE SISU

1. Millega Teie organisatsioon peamiselt tegeleb?

- a. *Ankeedi põhjal võib väita, et sihtrühma ja liikmete abistamine on ühenduste jaoks väga oluline.* Kas Teie meelest on seejuures oluline, et ühendused osalevad poliitilistes otsustusprotsessides? Või on sihtrühma ja liikmete huve ellu viivad muutused ühiskonnas/kogukonnas võimalikud ka ilma poliitikasse sekkumata?

2. Millised on teie organisatsiooni suhted avaliku võimuga (riigiasutustega ja valla-või linnavalitsuse ametnikega)?

- a. Millised on Teie ühenduse senised kogemused riigiasutustega koostöö osas?
- b. Kumb pool, kas ühendus või riigiasutus on olnud kontakti initsiaator?
- c. Palume Teil kirjeldada viimast koostöökogemust/selle ebaõnnestumist ning ebaõnnestumise puhul ka selle põhjust/põhjuseid. Mis üldiselt võivad olla põhjused, et koostöö õnnestub/ei õnnestu (kriitilised lülid, tugevad ja nõrgad kohad suhetes)?
- d. Kui ei ole kursis ja ei ole koostööd – kas olete huvitatud ja võiks olla? Miks ei ole?

3. Millised on teie organisatsiooni suhted teiste ühendustega?

- a. Millised on koostöövormid (ühised projektitaotlused, ühistegevused, infovahetus, ühine poliitika mõjutamise katse vm)?
- b. Kuivõrd koostöö on oluline ja miks?
- c. Kui oluliseks peate koostööd ettevõtetega ja miks? Mida ootate ettevõtetelt ja mida pakute vastu?

II POLIITIKA MÕJUTAMINE KOHALIKUL JA RIIGI TASANDIL

1. Kas te oma igapäevatoos osalete poliitikakujundamises oma sihtgrupi (*liikmed, kogukond*) huvide eest seismisel?

- a. Kui sageli te seda teete? On see tavaline?
- b. On see teie organisatsiooni jaoks oluline?
- c. Millised on selle tegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud teie organisatsioonile? Kas poliitikakujundamises osalemine on teid teie sihtgrupist võõrandanud, sidet nõrgendanud?

2. Kas katusorganisatsiooni või koostöövõrgustikku kuulumine on teie organisatsiooni jaoks oluline?

- a. Milline on selle positiivne ja negatiivne mõju organisatsioonile?
- b. Kas katusorganisatsioonist või koostöövõrgustikust on abi teie huvide eest seismisel?
- c. Kui ei ole, siis mida võiks teie meelest muuta?

3. Kas ühendused on teie hinnangul kaasatud riiklike ja kohalike prioriteetide seadmisel?

- a. Kuidas ise oma võimekust hindate?

III EELARVE KUJUNEMINE JA RAHASTAMINE

1. Kuidas kujuneb praktikas Teie ühenduse eelarve?

- a. Kuivõrd saate eelarve planeerimisel prioriteediks võtta ühenduse peaesmärkide teostamise)? Kui palju on mängus muud kaalutlused: riigi või KOV poolt eraldatud raha konkursside ja projektitoetuste kaudu vms?
- b. Kas stabiilne rahastamine (näiteks riigi või KOVi poolt eraldatav tegevustoetus) aitab organisatsioonil toimida? Kas selle puudumise tulemusel jäaksid olulised asjad tegemata? On siin ka ohtusid?

IV MAJANDUSKESKKONNA MUUTUSTE MÕJU ORGANISATSIOONILE JA LAHENDUSED

1. Olukorras, kus töömahud kasvavad ja eelarved kahanevad, võib tekkida tööjõuprobleem (keegi peab töö ära tegema).

- a. Kas ja mida saaksid riik ja KOV siin ära teha?
- b. Kas püsikulude katmine on muutunud võrreldes aastataguse ajaga?

2. Kas peamised muutused teie organisatsioonis viimasel aastal on teie hinnangul seotud majandussituatsiooni muutumisega või millegi muuga? Kas need on olnud olulised muutused?

- a. Kui ei ole muutusi olnud, siis millised on põhjused?

3. Kas tegevused, mis on jäänud tegemata, on teie organisatsiooni toimimise seisukohalt kriitilised?

- a. Mille alusel on valik tehtud, mida tegemata jätta ja mis järjekorras?
- b. Kas olete mõelnud ka muutustele organisatsiooni sees - töökorralduses, juhtimises, motivatsioonisüsteemides?

4. Kas ja milliseid lahendusi on Teie organisatsioon püüdnud leida majandussituatsioonist põhjustatud probleemidele? Kas tegevusi on tulnud juurde ja miks?

- a. Palun kirjeldage neid lahendusi (kulude vähendamine, tegevuste edasilükkamine jne).
- b. Kas muutused on pannud teid otsima uusi finantseerimisallikaid? Milliseid?

KOKKUVÕTE

1. Millised on tulevikuplaanid? Kuidas näete järgnevat aastat-kahte?

- a) Kas muutused võivad mõjuda ka nii, et jäävad tegemata organisatsiooni seisukohalt olulised asjad?

2. Mida tahaksite soovitada KOV-le ja riigile (ministeeriumidele), et ühendused muutunud majandusolukorras toime tuleksid?

3. Mida saaksid teha ettevõtjad, liikmed, katusorganisatsioonid ja koostöövõrgustikud?

LISA 4. RÜHMAINTERVJUDES OSALENUD ORGANISATSIOONIDE NIMEKIRI

1. Eesti Leivaliit
2. Eesti Patsientide Esindusühing
3. Heateo Sihtasutus
4. Eesti Politsei Naisühendus
5. JCI Tallinn
6. Eesti Riikliku ja Kohaliku Arengu Sihtasutus
7. Muusikute Täiendõppe Keskus MTÜ
8. MTÜ Roela Rahvamaja
9. Kuressaare Hoolekanne SA
10. BECC (Briti-Eesti Kaubanduskoda)
11. Eesti Psühhiaatrite Selts
12. Kodukant Viljandimaa
13. Eesti Rahva Muuseumi Sõprade Selts
14. Connect Estonia
15. Eesti Naabrivalve
16. Ida-Virumaa Spordiliit
17. Naised Emakakaelavähi Vastu MTÜ
18. Eesti Rektorate Nõukogu
19. Terve Eesti Sihtasutus
20. MTÜ Ökomeedia
21. Tallinna Rendzuklubi
22. Tartu Tarbijanõustamis- ja infokeskus
23. Eesti Loomakaitse Selts